

Universitätsbibliothek Wuppertal

Ivstiniani Avgvsti Historia

Procopius <Caesariensis>

Lugduni, 1594

Liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-147](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-147)

PROCOPII

DE BELLO PERSICO

LIBER PRIMVS, RA-

phaele Volaterrano

interprete.

BREVIARIVM.

1 Procopiana histo-
ria scopus & dignitas. Tē-
porum collatio. Arma se-
culi Iustiniani. Historia
exordium ab Arcadij ex-
cessu, cuius filius Theodo-
sius Isdigerti Persarum re-
gi testamento commissus
est.

2 Belli quod Perozas
Persarum rex Hunnis Eu-
thalitis intulit descriptio.

3 Fidem Hunnis da-
tam frangit Perozas, un-
de illi & exercitui interi-
tus. De unione historia.

4 Cabades Peroze
succesor ob turpissimam
legem latā in vincula con-

iicitur. Arsacis Armenij
tragædia.

5 Vxoris opera. Ca-
bades è carcere clapsus ad
Hunos profugit, regnum
recuperat, paulo post Ana-
stasio Romæorum Impe-
ratori bellum infert, Ami-
dam obsidet & tandem
expugnat.

6 Duces quidam con-
tra Persas mittuntur ab
Anastasio, quorum negli-
gentia Romæorum exerci-
tus insignibus cladibus af-
ficitur. Romani Amidam
obsident & recipiunt.

7 Anastasius portis
Caspjis repudiatis, pacem

A. j.

2
 querit & moritur. Huic succedit Iustinus. Cabadis de successore sollicitudo, & ad Iustinum litera de quibus grauiſſima conſultatio. Legati ad pacē conſtituendam miſi re infecta diſcedunt. Seofes Perſa in ius ideo vocatus capite multatur.

8 Cabadis bellum aduerſus Iberos Chriſtianos, quorum rex ad Lazos fugit. Initium Belli Grecorum ſeu Romaeorum aduerſus Perſas, & variæ expeditiones. Iuſtinianus Iuſtino ſuccedit.

9 Belſarij cōtra Perſas res geſte. Andreæ cuiuſdam Ludimagiſtri Graeci duplex duellum nobile. Belſarij literæ ad Perſici exercitus ducem, cuiuſdemque ſuperba reſponſa.

10 Mirrhanis Perſe & Belſarij orationes militares paulo ante pugnam. Aigæ ducis ſtrategema. Perſarum clades.

11 Alia contra Romanos expeditio Cabadis Sitte ducis præclara facinora. Florentij virtus. Narſes (poſtea clariffimus bellicus dux) cum fratre & ma-

tre ad Rom. tranſit.

12 Ruſini ad Cabadem oratio. Cabadis reſponſum. Perſe inuadunt Comagenem, que cum Meſopotamia & Euphrate deſcribitur. Mirrhaneſ ob rem malè geſtam punitus.

13 Alamandari Saraceni ad Cabadem animi anxium oratio. Eiuſdem Alamandari res geſte.

14 Belſarij contra Perſas noua expeditio, & Oratio dehortatoria ad milites. Cōcio Ezaretha Perſe ad ſuos. Pugna Rom. & Perſarum, in qua Aſcanis & Belſarij fortitudo elucet. Perſe ſpoliatis cadaveribus; maxima clade affecti, domum repetunt.

15 Ezarethas propter rem infeliciter geſtam honore ſpoliatur. Aethiopes & Homeritæ fœdus ineunt cum Iuſtiniano, cui Phœniciam donat Abocharatus. Blemyes & Nobatas circa Nilum habitare iubet Iuſtinianus, & Blemyarum crudelia ſacrificia abolet.

16 Bellum inter Aethiopes & Homeritas. Ad eofdem Iuſtiniani legatio.

ratio. De Serici mercatura. Ex Oriente Belisarius reuocatur, ut in Vandalos exercitum duceret. Martyropolim à Persis obsessam qua arte Iustinianus liberare conatur.

17 Cabadi Cosroes succedit. Martyropolis obsidio soluitur. Pacis leges à Cosroe concessæ. Eiusdem indoles & fortuna.

18 In suos Cosroes variis cadibus grassatur. Cabadis nepos ad Iustinianum confugit.

19 Seditio Constantinopoli mota, unde ciuimaniens, urbis incendium, Ioannis præfæcti prætorio & Tribunian quaestoris exauctorationes, Hypatij in imperatorem electio.

20 Animosa mulieris Theodora Augusta consilium. Belisarius & Mundus opponuntur Hy-

atio. Ingentem in populo cædem edit Belisarius. Hypatius & Pompeius capti, à militibus caesi, & in mare proiecti.

21 Tribunianus in pristinam dignitatem restitutus vitæ abit. Ioanni Theodora Augusta & Antonina Belisarij coniux insidias struunt, eiusdemque consilia cognita Iustiniano aperiant, cuius mandato Ioannes ad necem queritur, sed elapsus ad templum confugit.

22 Ioannes magistratu deiectus relegatur. Cylicis nouas turbas excitat, ideo in carcerem coniectus, facultatibus exutus, indusio tantum tectus, per varias prouincias circumductus stipem ab obuiis petere cogitur. Ioannem quendam alium perduellem milites statim interficiunt.

DROCOPIVS Casariensis bella conscripsit, quæ Iustinianus Romæorû Imperator contra Barbaros tam orientales, quam occidentales gessit, ut res contigerunt: ne opera ipsius præclara, orationis inopia obliuioni posteris

seculis traderentur: quorum ipse memoriam operæ precium ante omnia & præsentibus, & futuris fore putauit: vt si quando similia contingerent certamina, inde homines monstratione iuuarentur, vbi par historia legeretur, ex qua rerū finem in consultationibus deliberantes facile deprendant. Nec mortalium vllus ad ea memoranda magis quam ipse idoneus, quod Belisario consiliarius adfuit, & rebus omnibus, dum agerentur, interfuit. Nam sicuti Rhetoricæ dicendi vehementiam, & Poeticæ fabulositatem, sic Historiæ veritatem conuenire existimauit: neque quicquam hæc scribendo vel amicorum turpe propterea cælauit, sed quæ cuique fieri siue bene, siue aliter contigerunt, diligenter expressit. nihil profecto his bellis aut clarius, aut fortius, quemadmodum volenti cōsiderare licebit, in quibus & magnitudo rerum, & vtilitas, tales euenierunt, vt superiorum temporum palmis in hoc genere non cedant, neque illis vlla ex parte inferiores existimentur. Quod enim antiquitus & sagittarij, & sintigeri, ac cominus & eminus pugnantes, & his similia in ordinibus nomina memorentur, ea propter quidam eorum ad nos virtutem minime peruenisse putāt: opinionem de his longe feliciorē, quam veritas habeat, proculdubio faciunt, nec eis succurrit, vt qui apud Homerum sagittarij ponuntur, arte ac disciplina maxime carentes spe decidebant. Non enim illis equus erat, non hasta, non scutum, aut aliud corporis munimentum, ex quo in congressu latitare necesse fuit sub ferentibus scutum, aut apud aliquam sepulchri columnā, seu alio confugere, vbi neque terga vertentes seruari, neque fugientes persequi hostes poterant. Neque item ex manifesto, sed furtim quodammodo pugnare videbantur. Præterea arcu tam lente ac imperite utebantur, vt (sicut apud eundem est poëtam)

Fides auctoris.

Historia oculis.

Dignitas horum temporum historia.

Collatio priorum cum posterioribus temporibus.

poëtam) neruum protrahentes vsque tantum ad
 mammam, sagittam *ὀνιδάειον* id est, inutilem ac fru-
 stra emitterent. At nunc sagittarij in bellum tho-
 racati procedunt, tibialia vsque ad genu induti, ab
 vno latere pharetra, ab altero ense adcincti. Sunt &
 qui hastam ferant, & paruum supra humerum scu-
 tum, vt ora ceruicemque tueatur. Equitant insuper
 peritissime, vt vel equo currente obiter hostem &
 persequendo possint & fugiendo ferire. Arcum i-
 psam longe validiorem vsque in dextram tendunt
 aurem. Tali igitur apparatu emissam sagittam mi-
 rum non est frustra non iaci, cui neque thorax vl-
 lus, neque scutum resistere queat. Qui autem hæc
 minime consideratione perpendunt, tantum priora
 collaudant tempora, neque arti aut diligentia
 plus tribuere videntur, quibus profecto fit, vt no-
 stra illis minime concedant. Sed ad institutam no-
 bis inter Romæos ac Persas historiam reuertar.
 Arcadius Imperator Byzantij, iam iam moriturus,
 ac de successore sollicitus, Theodosio filio paruo
 admodum in cunis existenti cogitabat quem nam
 curatorem sociumque administrationis simul &
 institutionis optimè adhiberet, qui & inimicos vir-
 tute expelleret, & rem postremo incolumè trade-
 ret. Multi enim, vt par est, offerebantur potius ty-
 ranni, quàm administratores futuri, quoniam By-
 zantij iam nullus confanguineus relictus erat. Ho-
 norius enim patruus satis idoneus non videbatur,
 quod res Italiæ turbatæ iam erant, & bellum in
 Oriente Persarum nihilo minus formidabat, æta-
 tem pueri admodum spernentium. In hac animi
 angustia Arcadius constitutus, quanquam aliàs na-
 tura minime ingeniosus erat, salutare consilium i-
 niuit, quo filium pariter & imperium seruauit, si-
 ue de procerum suorū, qui & continuo adsistebant,
 sententia; seu diuino impulsus spiritu. testamen-

*Arma se-
 culis Iustinia
 nei.*

*Historia
 Procopiana
 exordium,
 Arcadij
 mors & te-
 stamentum.*

*Honorij ves-
 cordia.*

*Isdigertes
Theodosio
tutor datus,
officium fide
le præstat.
Rarum ex-
emplum.*

*el. Varan-
nes.*

*Anatolij
prudentia
pacem pa-
rit. Magna
efficit tem-
pestiva hu-
militas.*

*Digestio
de bello
quod Pero-
zas Persia
Hunnis Eu-
thalitis intu-
lit.*

tum condidit, in quo hæredem filium instituit, tu-
torem vero illius Isdigertem Persarum regem: cui
quum plurima mandauit, tum vt Theodosio impe-
rium sua & prudẽtia pariter, & potentia incolume
seruaret. Hoc itaque modo rebus constitutis, e vi-
ta decessit. Isdigertes vbi testamentum ei oblatum
legit, si prius indole ac magnitudine animi clarus
habebatur, tunc maxime admiratione dignus appa-
ruit. Arcadij enim mandata fidẽmque in eum mi-
nime spernens, pacem cum Romæis toto tempo-
re, tum imperium Theodosio custodiit, ac litteras
statim ad Senatũ scribens, officium continuo ad-
sumpto negotio sese præstaturum, & hostes, si o-
pus, omnino prohibiturum promisit. Theodosio
deinde iam ætate proæcto, Isdigertes moritur: nec
mora, Vararanes successor in Romæorum agrum
cum exercitu magno irrupit: vbi nihil agens ma-
gnũ, rebus infectis se breuiter domũ recepit
hoc modo. Anatolium Oriẽtis ducem, Theodosius
legatum ad Persas misit: qui vbi prope fuit, de equo
solus desilijt, pedibus in Vararanem vadens, quem
quum ille conspiceret, proximos interrogat, qui
nã homo aduersus veniret: quumque illi Romæo-
rum ducem dicerent, stupefactus tanto erga se ho-
nore rex statim equum retro vertit, sequente Per-
sorum populo, domique legatũ multa humanitate
exceptit, pacẽmque ei conditionibus, quales ab
ipso postulauerat, dedit; vt neutri arcem de nouo
aliquam in confinibus inuicem regionum exædi-
ficare liceret.

2 TEMPORE vero insequente Perozas Persarũ
rex in cõtentionem de finibus venit cum Hunnis
Euthalitis, quos albos vocãt, aduersus quos magno
cum exercitu venit. Sunt enim Euthalitiæ Hunni-
cum genus reliquis Hunnis nequaquam vicini,
neque ad eos pertinentes, sed Persis propinqui
Boreani

Boream versus, quorum ciuitas Gorga nomine in Persidis confinibus sæpe cum colonis de ipsis finibus pugnat. Nec ut reliqui Hunni Nomades sunt, vitam agentes pastorem, sed optimam iam pridem incolunt regionem. Hi nunquam in Romæorum terram, nisi cum Persarum exercitu sunt ingressi, solique Hunnorum albi sunt, neque item sædi adspectu, neque ferarum modo, ut illi, victitantes; sed sub vno degentes principe politicam agunt vitam inter se, & cum vicinis ius fasque colunt, æque ac Romani, & alij omnes. fortunatiores inter eos vsque viginti amicos habent, seu plus si contingat, qui conuiuæ continuo sunt, quibusque communis pecunia simul & potestas est. decedentem ex eis aliquem ad sepulchrum efferri mos est. Contra hos igitur Euthalitas eunti Perozæ, Eusebius ab Imperatore Zenone missus legatus adfuit. Euthalitæ autem, vbi inimicorum exercitum vident, timorem simulantes in fugam vertuntur, cursuque in locum quendam contenderunt, quem prærupti vndique montes cingunt, frequentibus obducti arboribus. Intra montes vero longe procedenti via quædam lata appareret in medio, exitum vero nusquam habet, sed infra ipsum montium ambitum terminat. Perozas igitur nullum meditans dolum, per inconsiderantiam in hostili ingressus persequitur. Hunni vero pauci admodum antea fugerunt, sed longe plures in locis iniquis absconditi à tergo inimicorum exercitui existentes nondum se manifestare volebant, ut illi longe intra montium anfractus penetrantes non amplius redire possent. Has itaque insidias Persæ sentientes (nam periculum iam expertis facile deprendere fuit) timore maximo perculsi consilium Perozæ clam damnabant, Eusebiûmque legatum, quem supra nominaui, multis obsecrant,

A. iij.

Horum mores minimè barbari.

*Euthalitæ-
rum stratagemata.*

*Incogitatio
maximum
in bello ma-
lum. Quam
turpe enim
& exitiosum
Imperatoris
dicere non
putarant.*

regi persuadeat, vt rationem malorum, quæ euenire possent, habendo; securitati potius consulere vellet, quam temere audendo in re non necessaria periclitari, ac demum si qua sit ad salutem via, cogitare. Hic vero quum in conspectum Perozæ venit, præsens quidem periculum non subito manifestauit: a fabula autem incipiens ait, leonem olim in hircum incidisse. quem quum timentem in locum quendam paulo altiozem, vt rapturum in escam persequeretur; incidit in foueam latam, angustam vndique viam habentem, vnde exitus non erat. Hoc itaque ira pastoris commenta est, vt leonem per insidias venaretur. Hæc Perozas audiens timere cœpit, ne Persæ maligna simulatione in persequentes vterentur, nec vltius processit, ac ipsum præstolando rem in consultatione posuit. Hunni autem iam ex latebris sese manifestantes, aperte exitum, ne illi redire possent, custodiebant. Tunc vero Persæ proculdubio insidias, & in quod incidissent malum, animaduertentes; nullum iam periculo remedium habuere. Euthalitarum autem rex nonnullos è suis ad Perozam misit, qui eius in persequendo temeritatem accusarent, ex qua seque ac omne genus suum magna verecundia prodidisset: salutem postremo pollicerentur, si Perozas se vti dominum adorare voluerit, ac iureiurando patrio adfirmare, Persas non amplius Hunnos bello petiturus. Hæc vbi Perozas audiuit, Magos qui secum aderant interrogat, an præcepta essent faciunda. Illi autem responderunt, quod circa iusiurandum præstandum ei liberum esset. In altero vero, sapientia quadam circumuenire inimicum oportere: nam Persis adorare tantum solem esse legem, propterea tempus in hac re obseruandum, vt mane regem Euthalitarum conueniat, ac ad ortum solis conuersus eum adoret: hoc modo patrio more

*Præiudicia maxima
partem exercitus conferuat. Principes solertia quadam de officio admouendi.*

Temeritas perstringenda est Hunni regis magnus animus.

Magorum consilium ne est: atci accommodum.

more seruato, facti ignominiam eum vitaturum. Perozas igitur de pace cautione data, inimicum e Magorum iussu adorat: protinusque cum toto exercitu ex locorum asperitate libenter domum se recepit.

*Perozas: Hū
nū adorat.*

3 **N**EC multo post tempore promissa irritando acceptam ab eis contumeliam vlcisci statuit. Omnes itaque ex omni loco Persas ac socios cogēs, in Euthalitis mouit, Cabade tantum filio, tunc primum pubescentē domi relicto; reliquos, qui xxx. fuere, secum ducens. Euthalitæ autem eius apparatus sentientes, magnopere mœrebant, simulque regem suum incusabant vt Persis rem prodentem.

*Fidem sal-
lit Perozas,
unde illi &
Persis interē
tus.*

At ille ridens quid inquit, perdidissent, terramne an arma, vel quid aliud ex omnibus opibus? Hi vero excipientes, nihil aliud responderunt, quam occasionem, quæ reliqua omnia intra se continet.

*Hunni re-
gis constan-
tia.*

Quando vero res huc deducta esset, vt inimicis venientibus vltro confestim occurreretur, rogabant. Ille vero in præsens prohibuit, quod eorum adhuc exitus manifestus non esset, nec propriam egressos esse terram constaret. Quapropter eos in eodem loco præstolans hæc præparauit. In campo Euthalitarū, in quem Persas erat suspicio venturos, tumulum fossa circumdedit altissima latæque satis, in medio loci eminentis ac præcipitis tantum relinquens, quantum decem caperet equos: arundinibus vero fossam superne terra contactis operuit. Hunnis verò præcepit, postquam inde retro adequitarent, per locum in breui se congregantes numero paulatim ac ociosius irent, obseruantes ne in præceps ruerent. Paginam quoque in summo prætorij signo suspendit, in qua Perozas iuramentum præstitit, quod ille contemnens contra Hūnos venit. Igitur donec eum intra suas munitiones contineri vidit, in eodem loco expecta-

*Occasionis
vis.*

*Strategema
Hūnsre, 15.*

*Observandū
factū, quod
persiliam
Persis obiit.*

uit. Postquam vero eos in urbem Gorgam in confinibus Persidis venisse ab exploratoribus audiuit, & inde rursus discedentem in Euthalitis ire: ipse cum magna exercitus parte intra munitiones mansit: paucos vero misit exploratum inimicos per campum: quibus forte visis statim retro exploratores fugerant, recordantēque regis mandatorū, quando fossæ propius fuere, parua per interualla ex successione pedetentim supra eam transferunt, ac reliquo se exercitui coniunxerunt. Persæ interim insidias minime sentientes, animo magno per campum admodum accliuem in hostes inuecti in fossam omnes cecidere, non solum primj, sed quot pone secuti sunt ob impetum persequendj, nihil & ipsi fraudis animaduertentes, cum equis & armis corruendo facile illos pondere interfecerunt, ac vna ipsi perierunt. Inter quos Perozas fuit vna cum omnibus filiis; qui se morientem sentiens, vniionem candore ac magnitudine conspicuum, qui ex aure ei dextra pendebat, celeriter proiecisse dicitur, ne quis mortalium cum postea ferret. Quod mihi verisimile nequaquam fit, vt ei in tanta perturbatione aliquid simile in mentem venerit: sed in eo casu auriculæ ictu excussum ac deperditum crediderim. Quem Romæus imperator magno studio ex Euthalitis emere quærens minime potuit, quum ipsi magno labore conquistum nequaquam reperire valuerint. Nonnulli tamen ab eis repertū existimāt, sed aliū Cabadi filio redditum. Quæ autem de hoc vniione Persæ prædicant, operæ precium narrare; cuius forte sermo non vsque quaque incredibilis videbitur. Dicunt enim, hunc quondam in pectine in mari Persico fuisse, quem non procul à littore aperta concha natantem, in cuius medio vnio erat, pulcherrimum præbuisse spectaculum nulli comparandum ob magnitudinem

*Perozas & se
Persarum
clades.*

*Periazū lu-
ctuosā mer-
ces.*

*De vnione
mira histo-
riæ.*

dinem simul & pulchritudinem, quæ eam maria-
 riam miræ magnitudinis in eius amorem sol-
 licitauit. Hic dies atque noctes eum sequutus,
 si quando fames vrgeret, aliquid escarum occur-
 rentium in eodem loco breuiter sibi sumebat, do-
 nec eum comprehendens desiderium omne videndi
 expleuit. Quidam vero piscator hoc animaduertens,
 ac belluam simul & periculum formidans,
 regi Perozæ rem detulit. Is in eius item deside-
 rium magnopere venit, blanditiâque ac palpa-
 tione non modica piscatorem inducere ad eum
 capiendum quærit. At ille monstrans nullum tan-
 tæ rei dignum compensari præmium posse, ait;
*Mi rex, opes quidem homini optabiles, verum longe
 optabilior vita, omnium denique charissimi liberi,
 quorum gratia quis omnia forte audebit. Ego qui-
 dem & hanc belluam me spero capturum, & vnio-
 nis te dominum constituturum: verum à te hinc mi-
 hi magna referri premia æquum fuerit, vel mortuo
 (si forte ab hac bellua absumar) filijs meis benigne
 faciendo paternum satum compensare: sic & ego de-
 functus dignum laboris præmium feram, tu vero libe-
 ralitatis gloriam, hos, qui pro te periculum adierunt, mu-
 nerando referre.* Hæc dicens piscator, discedens ve-
 nit in locum, vbi piscis erat, simul & canicula se-
 cetratrix, ac supra petram quandam residentem ob-
 seruat, quando hæc in cibo sibi obuio occupata e-
 xistat. tunc dimissis in littore his, qui secū ministe-
 rio erant, ipse in piscem inuadens eum extraxit;
 quod canicula animaduertens, subito latrauit. Vi-
 dens autē sagenator concham in littore tractâ, ili-
 co sagittauit: vnde paulo post extinctam, suscipien-
 tes hi qui in littore relictæ huic operi erant, vnionē
 ilico exceptū regi cūcta quæ euenerant narrantes
 tulere. Et hæc quidem Persæ de vnione referunt.
 Nūc ad ea, quæ mihi supra proposita erāt, reuertar.

*Piscatoris
 ad regem
 Perozæ oratio.*

*Persa isti sa-
pius. Felices
quos faciunt
propria pe-
ricula can-
tos.*

*Violenta &
in naturam
ipsam impia
Lex, autho-
ri periculum
creas.*

*Blases Per-
sarum rex.*

*Commodum
suis suisque
dat consilium,
quod illi suo
malo repu-
diant.*

** eundem
negocium
facturum.*

4 PEROZAS hoc modo cum vniuerso exercitu
extincto, si qui erant reliqui, statim in hostium ma-
nus venerunt. Ex illo igitur lex Persis, non amplius
in hostilem, etiam si vis vltro irrueret, incurrere.
Qui autem milites cum Peroza fines non exiit, e-
hi regem Cabadem domi solum ac natu minorem
relictum, regem sibi elegerunt. Persæque ab Eutha-
litis annis duobus dominati, eousque videlicet
fuere, donec Cabades virtute fretus tributum am-
plius dare dedignatus est. Post hæc idem violenti-
us Persis imperitando legem tulit, vt omnes
fœminæ communes essent. Quum multitudo mi-
nime probaret, aduersus eum insurgentes, captum
in vinculis habuere, Blase Peroz & fratre rege con-
stituto, quando ex Cabade virilis proles nulla reli-
cta est. Persis autem non fas priuatum aliquem re-
gno præficere, nisi forte regium genus admodum
exile ac obscurum fuerit. Blases igitur regno acce-
pto, Persarum optimos consilio sibi delegit: quibus
in consultatione proposuit, quid de Cabade agen-
dum. Multitudini quidem interficiendus non vi-
debat. Hic plures vtrinque sententiæ dictæ. Sur-
gens autem quidam ex eis Gusanascades, honore
Chanaranges: (hic enim magistratus inter Persas
extremos & Euthalitis confines vti prætor puta-
batur) gladium ostentans, quo Persæ vngues acci-
dere consueuerunt, digitali longitudine, crassitu-
dine vero tertia digiti parte; *Hunc, inquit, breuem
admodum gladium videtis, hic aptus, inquam, præsens
negocium absoluere, quod paulo post ne viginti hominum
armatorum milia perficere poterunt. Hoc ideo dixit,
manifestans, nisi Cabadem sustulerint, Persis post-
modum * idem negocium facere. Nonnulli san-
guine regio vrum minime necare volentes, in cu-
stodia seruandum, quæ Lethe vocabatur, consu-
lebant. Inter hæc conrigit Persas contra alios
barbaros*

barbaros non longe ab Armeniis habitantes bellum gerere. Armenij enim conantes in Persas fœderatos beniuolentiæ ac pacis studium ostendere, in horum barbarorum terras incurrere statuerunt. Quod Persæ cogoscentes, improuisi & ipsi ruentes, ferè omnes puberes interfecerunt. Post hæc Blasus quosdam e suis fidelibus ad Arfacem Armeniæ regem rogatum mittit, uti sub fide veniret. Quem ubi adfuit, quum humanitate reliquisque officiis est prosequutus, tum loco fratris habuit, iurântque demum inter se beniuolos inuicemque Persas & Armenios in perpetuum socios fore. His actis statim eum domum remisit. Tempore vero non multo post, quidam Arfacem calumniari, ut rebus nouis studentem, cœperunt: quibus Pacurius credens, rursus rogatum mittit, uti veniat, se cum eo de omnibus, quæ agenda, velle communicare. At ille statim morem ei gerens, fortissimos Armeniorum, quum alios, tum Bassitium duxit, qui dux eius in bello pariter & consiliarius fuit, quum & fortitudine & prudentia longo præstaret. Quos ubi Pacurius vidit, ambos multis obiurgauit, perfidiæque accusauit, quod iusiurandum irritum fecissent, ac tam cito ad defectionem spectassent. Hi autem negantes persanctæ iurauerunt, nihil ab eis horum excogitarum. Pacurius autem in custodia multa cum ignominia ab initio tenuit. Deinde cōsultis Magis, quid in eos faciendum, illi responderunt, de his que negarentur, nec manifesta appareant, sententiam ferri fas non videri, modum autem eum docuere, quo Arfaces seipsum sponte accusare cogeretur. Regiæ itaque aulæ pavimentum terra operire iusserunt, sumpta dimidia ex Armeniorum agro, altera dimidia ex agro Persarum: quod quum rex fecisset, Magi suis artibus in his vrentes ei dicunt, ut deambulationes cum Arface in hoc spa-

Arfacis Armenia regis historia & lamentabilis exitus.

Pacurius Symplicius aulicus aurem præbens Arfacem euertere cogitat.

Magorum consilium in Arfacis capitur.

tio faciat, querendo simul pacta violata, sese autem colloquutioni interesse vti telles oportere. Rex igitur statim sic agens Magis presentibus interrogat, cuius rei gratia hac vti etur perfidia, foedera irritando, & Persas simulque Armenios maximis

*Arsacis mi-
rus animus.*

Armenios

Armenios

obiciendo malis. Arsaces autem donec in loco fuit vbi terra ex Perside iacta est negavit, & iuramentis grauissimis vtens, sese captiuum in fidem obtulit. Postquam vero spatij medium praeteriens in suam tellurem venit, audacius ilico sermone habuit, ac ei & Persis omnibus minitendo sese acceptam e- uindicaturum iniuriam, vbi primum dominus eius efficeretur: atque haec iactans & fremens simul de- bulbabat, donec rursus reuertens in Persidis terram, tunc item mutatus verba misera proferre visus est, & iterum in suam reuertens superbe loqui. Sic denique multoties factitando nihil arcanorum caela- uit. Tunc igitur Magi ipsum vt foetidissimum ac per- iurum condemnarunt. Ex quo Pacurius Bassicij pellem detractam, vt rem constituit palea plenum, arborique altissime suspendit. Arsacem vero quod regij sanguinis caede se commaculare noluerit, custodiae Lethes tradidit. Tempore vero post quida

*Magorum
sententia.*

*Regem san-
guinem esse
fundere Per-
sa nefas du-
cit.*

Amicus

*Arsacem in
carcere oc-
cidit: quod
ideo factum
videtur,*

*Armenios
procerum
consilio, ut
qui regem
inter eos vi-
nerat, regio
quodam su-
nere et vi-
sa exitu de-
coraretur.*

Armenius ex Arsacis valde fidelibus, qui cum eo in Persidem venerat, Persis postmodum contra barbaras gentes multas vt vir fortissimus spectate Pacurio egregiam nauauit operam, potissimaque victoriae illius causa fuit. Ex quo Pacurius ei muneris optionem eorum quae cuperet dedit. At ille sese tantum vna die Arsaci ministrare quomodo cuperet velle ait. Quae res quum regem vt vehementer tristitia adficeret, tollere antiquam legem coactum, quae fuit, vt nullus eundem, nisi moriturus ingrederetur, vnde carceri Lethe nomen fuit: vt tamen ve- rus esset, postulata concessit. Ille vero postquam in custodiam ingressus est, Arsacem cofaluraui, con- gressique

gressi que inuicem dulci lamentatione presentem fortunam conquesti fleuere, vixque iunctis dextris ab inuicem diduci valentes, vbi lachrymis exfaturati quieuerunt, Armenius Arsacem imprimis lauit, deinde in regium habitum restitutus, in thoro collocauit. Hic etiam adsistentes ei regie accumbere iussit, veluti prius consueuerat. In hoc itaque conuiuio multi & varij sermones habiti, qui Arsacem valde delectauere, multa que alia in medio quæ ad eius faciebant voluptatem parata, comotatione vlt que in noctem protracta, plurimisque delinimèris habitis, quum iam hora digrediendi esset, Arsacem dixisse ferunt, quemadmodum dulcissimum omnium diem peregisset: in qua feliciter actum cum eo esset, si vltima foret congressio cum omnium amantissimo viro: nec reliquam se deinde æquo animo calamitatem amplius passurum. Atque hæc dicentem, Armenius sumpto gladio ex mensa, quæ de industria paratum ad hochabuerat, eum interfecit. Sic igitur Arsacis exitus, vti Armeniorum historia refert, esse contigit. Ego vero vnde sum digressus reuertar.

5 CABADI sic incluso, vxor necessaria ministrabat, quam carceris præfectus quod esset forma præcellenti tentauit, quod vbi Cabades ab ea didicit, iussit illi morem gerere. Sic itaque ille in eius veniens amorem atque complexum, optanti facile desiderata concessit, vt videlicet ingressam ad maritum continuo haberet, nemine prohibente, ac quocumque tempore. Erat inter Persas vir existimatione magna, nomine Seofes, Cabadi valde amicus, qui apud carcerem diu immoratus obseruabat, si qua via ad colloquendum cum eo daretur, & per vxorem ei significauit, quemadmodum equi simul cum hominibus præparati non longe à carcere essent, locum ei manifestans: eandem insuper induxit, vt nocte sequente muratis cum Cabade

*Cabadem
nescio virum
feliciorum
dixerim,
quod talem
uxorem ha-
buerit, an
miseriorem,
quod prostitu-
erit. Illa
autem tam
violentum
precium pro-
mavit libe-
ratione per-
soluens, re-
stata est qua-
tum mari-
talis flama
casto illo pe-
lore clausum
gestaret. Qua
corpus an-
tea dederat,
vitam
postea pro-
marito pro-
fundere mi-
nimè distu-
lit.*

vestibus ipsa pro eo in carcere remaneret. Ille vero egrediens vestitu muliebri, custodisque fallens liberatus est: vbi autem illuxit, custodes feminam virili habitu adspicientes admirati, virū hic etiam latere suspicantur. Pluribus quoque in hac opinione diebus erant, donec ille procul emenso itinere apparuit. At postquam in lucem muliebres insidiæ venerunt, quod nam pœnæ genus in eam statuerint non habeo dicere, quum Persæ minimè inter se facta communicent. Cabades interim clam omnibus cum Scose ad Hunnos Eurhalitas peruenit, vbi regis filia in matrimonium ducta, exercitū eorum

Mira res vices. Cabades qui feminas communes esse edicto iussurāt, suam communem vidit: hocq; supplicio castigatus restituitur. Et aduersariū Blasem tollit de medio.

in Persas ingentem duxit. Cui hostes quum resistere sese impares esse animaduertent, protinus in fugam se verterunt. Postquam verò Cabades in loco fuit, vbi Gusanascades imperabat, versus ad quosdam è suis fidelibus ait, quemadmodum illum virum Chanarangem constitueret, qui ea die Persarum primus in conspectum veniens ei ministrare vellet: dicentem verò statim sermonis pœnituit, quoniam lege admonebatur, quæ Persas prohibebat in alienos imperia ferre, sed quibus honor cuilibet secundum genus conueniat. Timuit itaque, ne quis obuiam fieret Chanarangi propinquus non existens, ac propterea legem soluere, vt verus fieret, cogeretur. Hæc igitur meditati contigit fortuito vt neque legem soluendo dicta seruaret. Euenit autem vt primus Adergudunibades homo iuuenis, propinquus Gusanascadi, ac bello aptissimus occurreret, qui Cabadè regem protinus adorauit, sese vti seruum cuius v sui offerēs. Cabades itaque in regiam nullo labore perueniēs, Blasem omnibus circa præsiidiis destitutum offendens, exercuit modo quo Persæ viros improbos exercere solent, oleo videlicet feruente supra oculos apertos infuso, seu cuspidè aliqua ferrea per

vim

remanserit. La
custodi de qua
tu hodes loam
ati, viri hic en
que in hac opti
al emento ite
muliebres infid
in eam statu
minime inte
rim clam om
itas peruenit,
a, exercitū eo
i hostes quum
terent, protin
n vero Caba
perabat, ver
quemadmo
stitueret, qui
um veniens ei
tim sermonis
ar, quæ Perfas
sed quibus ho
niat. Timuit
rangi propin
gem soluere,
tur meditant
soluendo dicta
derguduniba
nascadi, ac bel
lé regem pro
s sui offerre.
re perueniēs,
tutum offen
s improbos e
ate supra ocu
qua ferrea per
vim

vim extrahente, reliquo tempore in custodia ha-
buit quum regnasset annis duobus. Gusanasca-
dem vero interficiens, loco ipsius Aderguduniba-
dem Chanarangem, Seosem vero Adrastadaram
Selanem constituit, qui magistratus exercitibus &
ducibus omnibus præest, quemue primus Seoses
inter Persas ac vltimus obtinuit, quum neque
prius neque postea aliquis fuerit. Cabades ergo
regnum tuto custodit, & prudenter administravit,
quum nulli & ingenio, & in agendis experientia
inferior esset. Paulo autem post quum idem pec-
uniam Euthalitarum regi deberet, quam exolve-
re nequaquam posset, ab Anastasio Romæorum
Imperatore mutuo petiit. Quod ille quum in con-
sultatione amicorum posuisset, eis minime visum.
inutile quippe dictitantibus propriis pecuniis fir-
miorem inimicis in Euthalitis amicitiam reddere,
eôsque magis expedire inter se bello peti & viri-
bus absumi. Quas ob res Cabades indignatus, nul-
la alia de causa in Romæos exercitum mouere sta-
tuit, ac ipse primus nuncius in Armeniorum a-
grum irrupit: vnde multam populabundus præ-
dam ducens ad urbem Amidam Mesopotamiæ ven-
nit. hanc hyemis tempore obsidione cinxit. Ami-
deni autem vt in pace agentes sine militibus ac o-
mnibus imparati, quanquam hostibus occurrere
non auderent, qua tamen potuerunt via præter o-
pinionem aliquandiu resistere. Hic operæ præ-
cium de Iacobo narrare. Is inter Syros vir
admodum iustus, & qui in rebus diuinis dili-
genter exercebatur, in vico ab Amida vnus
diodi iter distante, iam pridem sese intruserat,
vt affatim quæ sunt ad pietatem meditari possit.
Hic ei addicti homines in breui spacio can-
cellis inter se raris, vt videri ab adeuntibus
ac passim consuli posset, ipsum incluserunt,
B. j.

*Occasio belli
contra Ro-
manos.*

*Leuè ob cau-
sam bellum
mouet prin-
ceps super-
bus.*

*Amida ob-
sessio.*

*Iacobi Syri
elogium.*

Absinètia.

Cōseruatio.

vbi neque æstus neque frigora curans, tantum ex seminibus quibusdam victitabat, non cottidie, sed intervallo dierum multorum sumptis. Hunc igitur Persæ quidam excurrendo ad ea loca sagittis perere tentantes, diuino portento manus arcusque immobiles sunt visi consistere. Hac fama in castra Persarum perlata, Cabades ire visum statuit: quo animaduerso, horrore simul cum Persis qui aderant captus barbarorum noxam deprecari cœpit. Ille autem tantum verbo malum hoc pepulit. Ex quo homines illi liberari, ac in pristinum restituri fuere statum. Tunc Cabades pro meritis ei quod vellet optionem dedit, putans eum magnas opes petiturum: tantum ab eo postulauit, vt homines qui in hoc bello ad eum visendum secederent saluos esse vellet, quod Cabades facile concessit, insuper syngrapham pignoris loco ac tutelæ dedit. Hoc iraque rumore peruagato, plurimi ad eum confugientes incolumes seruabantur: & hæc sic quidem se habuere. Cabades autem in obsidione perseuerans, omnibus machinis admotis moenia conquatiebat. Amideni trabibus quibusdam oppositis, impetum frangebant. Ille vero vbi murum inexpugnabilem esse sensit, frustra se operam consumere vidit, ita ab initio adfabre conditus fuit. Ex vna tantum vrbis parte quæ facilius expugnari poterat, tumulum quendam arte contra moenia excitauit eaque longe superantem. Oppidani vero subter moenia cuniculum vsque ad eum fecerunt, indeque clam terram extrahentes, vacuum intus ex magna parte tumulum reliquerunt, extrinsecus autem forma nihil propterea immutata. Persæ igitur hunc multi secure ad verticem vsque ascendentes, inde moenia oppugnabant: at quæ turba militum cursu certatim consequeretur,

*Dignitas.**Miracula.**Amidæ oppugnatio.**Stratagemata Amideno rum.*

queretur, tumulo protinus ruente omnes periere. Cabades igitur casu tali perterritus, obsidionē relinquere statuit, exercituiq; discessum in diē postērā edixit. Oppidani itaque tāto metu soluti, procul iā a periculo multis barbaros probris ac risu emoenib. inceserunt: quin meretrices quādam magno dedecore sublata veste pudenda Cabadi prope adstanti in contumeliā ostenderunt. Quod Magi animaduertentes, regē ad reuocandum exercitum adhortati sunt: eo namque adspectu admoniti prādidere, vt breui tēpore Amideni arcana omnia Cabadi essent patefacturi, quāobrem castra rursum firmata. Paucis post diebus quidā Persa Hipponomi, id est equorum pastoris antiqui tugurij ingressum ad mœnia cōspexit, quod tantū breui regmine operum fuerat. Noctē itaque solus huc veniēs, ingressu tentato intra muros penetrat. Vbi dies apparuit, rem omnem Cabadi nunciat, qui noctē insequenti cum paucis adhibitis scalis venit, cui secunda quādam contigit fortuna, hoc modo. Turrem prope Hipponomum Christianōrum sapientissimi forte custodiebant, quos monachos vocant. Hi festū quoddam annuum eo diē celebrauere, noctē autem sequente veluti fessi ob peractam celebritatem, magis autem in crapulā constituti liberioris potationis, alto dulcique somno dormierūt, ex quo minime ea quæ euenerunt ex hoste sentire potuerunt. Persæ igitur per Hipponomū intra mœnia ingressi, in turrim ascenderunt, ac dormientes monachos offendentes omneis interfecerunt. Quod vbi Cabades nouit, scalas ē vestigio muro prope hanc turrim admouit: iāque dies aderat, ac hi qui proximi turri custodes erant, malum hoc animaduertentes clamauere. Hi facta vtrinque pugna, iā Amideni superiores apparebāt, multis interfectis, plurimis etiam ē scalis deiectis,

*Amidenorū
procacia &
pudenda si-
perbia cla-
dem illis pa-
rit.*

*Occasio ca-
pta. Amida.*

*Monachorū
crapula per-
dit Amidā.
Hi tum-
suere Chri-
stianorum
insipientissi-
mi.*

iamque procul à periculo videbatur, nisi Cabades ipse acinace stricto ad scalas adcurrisset. hic Persis cum intentans illos descendere non permisit, pœna mortis proposita reuerti audentibus: quapropter multitudine ingenti irruente, superiores facti, ciuitatem facile ceperunt die ab obsidione octogesima. Amidenorum cædes plurima facta, donec Cabadi in urbem adequitanti, quidam e ciuibus & senex & sacerdos occurrens ait, *O quam*

Senex sacerdos opportuno & libero dicto cædi modum impetrat.

regium captos interficere! Cabades autem iratus respondit, *Cui mihi bello resistere audetis?* Hic statim excipiens, *Quoniam, inquit, deus non nostra uoluntate, sed tua uirtute Amidam tibi tradere uoluit.* Quo sermone Cabades lætatus cædi modum statuit: sed tantum gaza Persis direpta reliquos in captiuorum numero haberi iussit. Pauloque post multo hæc præfidio è suis reliquit cum Glone præfecto viro Persa, simulque paucos admodum & miseros Amidenos, qui Persis ministrarent. Ipse uero cū reliquo exercitu ac captiuis domum se recepit, in quos humanitate rege digna est usus: nam breui post tempore omnes missos fecit, ex quo illi vnâ domum abiere, quando uidelicet Anastasius princeps Romæorum operam in eosdem uirtute dignam ostendit, septem annis à uictigali consuetudine urbem liberando, ipsos insuper & publice & priuatim multis donis munerando, ex quo præteritorum malorum obliuione facile sunt capti: sed hæc tempore post contigerunt.

Humanitas erga victos, uirtus rege digna.

Subditi bello affertit, à principa subleuanda.

Fortes & sapientes belli duces in potentem hostem mittendi.

6. NAM tunc Anastasius ubi accepit Amidam obsideri, idoneum ilico misit exercitum, cui duces erant omnino quatuor, Areobindus Olybrij socer, qui pauloante in Occidentem imperauerat, tunc Orientis prator erat. Et Celer ordinem in palatio præfectus, quæ magistrum Romæi uocant. Reliqui duo Patritius Phryx, & Hypatius Imperatoris fratris

fratris Cabade
 permissis, po
 bus: quapro
 superiores fa
 obfidione o
 trima facta, de
 idam e citiu
 ait, O quon
 em iratus re
 Hic statim
 non, nostra vo
 tradere voluit
 modum sta
 reliquos in
 uloque post
 n Glone pre
 dmodum &
 rarent. Ipse
 omum fere
 est vsus: nam
 it, ex quo illi
 et Anastasius
 dem virtute
 igali consue
 ublice & pri
 quo præteri
 nt: capci: sed
 pit Amidam
 rum, cui du
 dus Olybrij
 imperauerat,
 rdinū in pala
 rocant. Reli
 Imperatoris
 fratris

fratris filius, qui ambo Byzantij militum præfecti
 fuere. His additi erant Iustinus, qui post Anasta
 sium imperauit, & Patriciolus cum Vitaliano filio,
 qui arma cōtra Anastasium sumens, paulopost ty
 rannidem corripuit, & Pharesmanas Colchus ge
 nere in rebus bellicis præstans, & Gogidasclus &
 Mellas Gothi homines ex his, qui Theodericum
 è Thracia in Italiam venientem non sunt sequuti,
 ambo & sanguine generosi, & bello aptissimi. Dein
 de nonnulli fortes viri sunt secuti, quo facile exer
 citu nullus præstantior nec prius nec postea con
 tra Persas à Romæis exiit. Hi quidem omnes non
 in eodem loco congregati, neque vna tantum ex
 peditioe ibant: sed quilibet cum suis militibus,
 quibus præerat, contra hostes tendebat. Dispensa
 tor vniuersi exercitus Appion Ægyptius missus
 est, vir inter patritios illustris, & in rebus agendis
 solertissimus, denique ab Imperatore consilio ad
 hibitus. Huic igitur sumptuum erogandorum po
 testatem quæ ei videretur dedit. Hic itaque exer
 citus quom ociosius procederet, & tardius conue
 niret, barbaros in Romæorum finibus nō inuenit:
 quoniam Persæ post victoriam excurrentes, ac po
 pulabundi in patriam cum omni præda reuerte
 runt. E nostris vero ducibus nullus ad expugnatio
 nem eorum, qui Amidam tenebant, ire tunc pri
 mum, quum multa prius necessaria forent expe
 ctanda, sed tantum in hostium regionem irruptio
 nem facere in animo habebant; nec simul, sed sepa
 ratim inter se, vt supra narraui, procedebant. Hæc
 vbi Cabades didicit (nam prope aderat) in fines
 Romæorum celeriter veniens sit obuiam. Nōdum
 enim Romæi Cabadem cum exercitu, sed parte i
 psius tantum contra proficisci putauerunt. Qui ita
 que cum Areobindo erant, apud oppidum Arza
 niorum duorum iter dierum à * Constantinopoli

Varia expeditioe potens hostis frangendus, modo id celeriter fieri possit.

Exercitus otiosus procedens nihil efficit.

Ducum negligentia, ciuitates obessa perant.

* Constantiana.

Areobindus cum parua manu uolentia hostium cedit.

Patritius & Hypatius leuipositi uictoria superbiunt & remissiores facti cum suis negligentia dant meritis penas.

Turpis eorundem sueta.

Exercitus sine duce nihil laude dignum gerere potest.

distans, castra posuere. Qui autem cum Patritio & Hypatio, apud oppidum Siphrim, quod ab Amida stadiis non minus cl. abest, Celer enim nodum huc venerat. Areobindus autem postquam Cabadem cum toto exercitu ei occurrere audiuit, castris cum omnibus sequentibus relictis fugam adripiens, Constantianam cursu peruenit. Paulo deinde post saeperuenientes hostes, castra opibus vacua sustulere. Inde euestigio ad alium Romæorum exercitum properant. Qui autem cum Patritio & Hypatio erant, in dccc. Euthalitis inciderunt, Persarum exercitum præcedentes, quos omnes interfecerunt, nihil de Cabade & Persarum exercitu audientes, ac veluti iam victores securi arma deponentes, prandio se adcinxerunt, quum hora diei eo protracta appeteret. In hoc loco riuus quidam fluebat, ubi carnes afflandas, quidam autem æstu fessii se lauare ceperunt: cuius rei gratia aqua riuus turbata, ulterius procedens apparebat. Cabades autem ubi ea quæ Euthalitis acciderant didicit, statim contra hostes est profectus, ac postquam turbatam vidit aquam, euentum præfagiens imparatos fore hostes, celeriter in eos adequitare iussit: quibus vix sentientibus & inermibus existentibus, repente irruit. Romæi ut qui venientes minime animaduertent, viribus deficientes quò quisque potuit fugiunt: qui partim deprensi interfecti, partim in montem vicinum ascendentes, inde cum terrore ac clamore multo præcipites acti fuere: ex quo nullum superstitem fuisse dicunt. Patritius autem & Hypatius iam inde ab initio irruptionis fugam adriperunt. Post hæc Cabades Hunnis hostibus in eius terram inuadentibus domum reuerti coactus est, bellumque longum contra gentem hanc in parte Septentrionalis regionis gessit. Interea verò alius Romæorū venit exercitus, qui nihil sane dignū laude gessit, quum

quum nullus ei præflet imperator, sed æquales ferè omnes duces inter se pugnantes sententiis discrepabant. quapropter agere nihil in eodem valere. Celer autem cum comitibus Nymphium fluvium transmittens, excursionem quandam in Arzanem fecit. Est autem hic fluvius prope Martyropolim, ab Amida vero octoginta procul stadiis, qui prædantes circum vicina loca, paulopost reuenterunt: nam breuis admodum excursus fuit. Post hæc Areobindus Byzantium ab imperatore reuocatus rediit. Reliqui Amidam hyemis tempore profecti obsederunt, ac vi expugnare, quanquam plurimum conantes non valere: fame autem id adsequi debuerant, quum omnibus oppidani necessariis destituti nescientibus Romæis essent: nam milites iam obsidione hyemis tempore fessi, insuper Persarum exercitum aduersus iamiam venire auxilio suspicantes, quocumque modo inde se liberare contenderunt. Persæ vero non habentes quomodo in rebus difficilibus sufficerent, præsentem penuriam quoad potuere cælauerunt; speciem tamen copiarum hostibus præferentes. Super his igitur sermones feruntur, quod Persæ libras auri mille per Gloniam Amidæ præfecti filium accipientes Romæis Amidam dedere. Illi libèter voti compotes effecti sunt. Glones enim iam decefferat hoc modo. Non procul ab Amida ciuitate existentibus Romæis, rusticus quidam, vt consueuerat, in urbem clam ingressus, aues, panes, fructus, multaque huiuscemodi huic Gloni pecuniæ commutatione tribuens, in Patritij conspectum venit, ac Glonem cum Persis se traditurum recepit, si qua ex eo spes muneris esset. Patritius omnia pollicitus hominem remisit. Hic igitur veste lacerata & similis ploranti in urbem ingressus ante Glonem constitit, *Plurima tibi bona*, inquit, *mi domine ex agro adferebam, in vicinis milites*

Romani Amidam obsident, & recipiunt.

Quibus conditionibus.

Fortis & sapientis præfecti interitus, urbem obsessam persundat.

Rustici exploratoris callida ad Glonem oratio.

incidens (nam palantes per agros excurrunt) plagis intollerandis sum ab eis petitus. Insuper his que serebam omnibus spoliatus, uti predones solent, quos ex antiqua lege & Perse timent, & rusticum vim ex eis patiuntur. Verum tibi & nobis ac Persis una poteris facile subuenire, si hinc in ciuitatis suburbana venabundus ibis, praedam non ignobilem consequeris, quini enim & quaterni simul nefandi homines circumeuntes omnia turbant. His dictis

Consilium ab exploratore capere, periculum.

Glones per suasus, hominem interrogat, quot opus Persis ad hanc rem? Hic quinquaginta, inquit, stus videntur: non enim plures illos quam quinos incedere: si autem horum duplos miseris, res longe tutissima. Glones igitur equites ducentos eligens homini ducendos dedit. At is longe melius ait putare exploratum prius mittere, ut si quos etiam in agris eisdem circumeuntes Romanos viderint nuncient, sic itaque tutius erit Persis exituris. Probe igitur loqui visus a Glone ipsemet exploratum mittitur. Is statim ad Patricium ducem intendens omnia retulit, qui equites hastatos duos & milites mille cum ipso misit, quos circa vicum Thalifamum stadiis xl. ab Amida distantem, in saltribus & locis syluestribus abscondit, ac in insidiis manere iussit: deinde in urbem cursu reuertit, Glonique nunciat venationem iam paratam esse, quapropter cum ducentis sibi traditis exiens ad insidias tendat inimicorum. Postquam vero locum transiuere, ubi Romani collocati erant, ex insidiis eos excitat, iam hostibus praedae oblati. Perse ubi se perditos conspiciunt, re noua perterrefacti ob rem improuisam multa cum anxietate fuere: quibus neque retro reuerti facultas erat, a tergo existentibus inimicis, neque alio fugere in hostili poterant, spem unam salutis nullam sperare salutem duxere. Itaque in praelium contra perentes eos descendentes, facile numero viribusque inferiores superati, ad unum omnes si

Glonem rusticum in insidiis caute deducit. Persarum cum Glone interitus, unde Amida urbis de ditio. Habet hic prudentes obsessarum urbium praefecti exemplum quod meditentur.

cum

mul cum Glone perierunt: quod eius filius re-
sciens, dolore simul & ira furia, quoniam pa-
trem vlcisci non valebat, Symeonis sancti viri tem-
plum incendit, vbi Glones interfectus fuit, quum
nullum aliud ædificium neque Glones ipse, neque
Cabades, neque Persarum aliquis siue intra, siue
extra Amidam euertere aliquo modo tentauerint.
Ego vero vnde sum digressus reuertar. Hoc modo
Romæi Amidam precio receperunt duobus post
annis quam ab inimicis est capta. Postremo Persæ
bello cum Hunnis diu perseuerante, septem anno-
rum inducias cum Romæis fecere Celere & Af-
pendio autoribus, ac domum vtrique reuertentes
quievere. Sic igitur vti supra narratur, Romæo-
rum ac Persarum bellum initium habens in hoc
desiit.

7 Nunc vero ea quæ circa Caspias portas cõ-
tigerunt referam. Taurus Cilicũ mons primo qui-
dem Cappadocas & Armenios circuit, terram quo-
que Persameniorum vocatorum, in super Albanos,
Iberos, & quascunque alias gêtes suo nomine vo-
catas, Persis alioquin subiectas, circa habitantes.
Extenditur enim in regiones multas, procedenti
quoque montis huius & latitudo & altitudo in
immensum protrahitur. Ascendenti quoque Ibero
rum montes semita quædam in angustia multa sta-
diis supra quinquaginta producitur, ea siquidem
via in abrupto quodam ac penitus inuio desinit lo-
co: exitus autem nusquam apparet, præterquam
porta quadam à natura inuenta, quæ Caspia anti-
quitus dicitur. Hinc cãpi sunt equis apti pascẽdis,
& aquis multis absque arte referti, alioquin supini,
vbi Hunnorũ gêtes fere omnes habitãt vsq; in pa-
ludem Mœotidem pertinentes. Hi enim si quando
per portam supra nominatã in Persarum feu Ro-
mæorum regiones exeunt, pernicipibus eunt equis,

*Tauri mon-
tis descri-
ptio.*

*Porta Ca-
spia.*

*Hunnorum
gentes behi-
cosa.*

nulla videntes circuitione itineris, etiam si in prærupta inciderint loca, præterquam quinquaginta illa stadia quæ ad montes Iberos pertinent. Per alios autem quosdam exitus euntes multo labore veniunt, neque eisdem videntes equis: periodos enim ipsos circuire multas necesse est, ut has portas præruptas ac præcipientes euitent. Quod Alexander Macedo animaduertens, muniminis ac breuitatis gratia dicitur eas ædificasse, præsidio ibidem relicto, quod postea quum alij plures, tum Aribazures habuere. Is genere Hunnus Romæis & Anastasio principi amicus fuit, qui postquam in senectutem vltimam peruenit, iam iam moriturus Anastasio per legatos se præsidio portisque cessurum promissit, si pecuniam tribuat. Ille vero, ut qui nihil incognito aut temere faceret, cogitans quod militum in ea loca mittere, ut deserta rebus omnibus, minimè que subditis Romæorum vicina nequaquam commode poterat, gratiam quidem homini ob eius beniuolentiam se dixit habere, rem vero hanc se nulla ratione curare. Aribazures non multo post ex eo morbo decessit, portas deinde Cabades eiecit per vim illius filii possedit. Anastasius autem postquam indacias cum Cabade fecit, ciuitatem Anastasiam, vbi erat Dara in Mesopotamia, longe inexpugnabilem atque pulcherrimam de suo nomine construxit, à Nisibi quoque vrbe stadiis nonaginta octo distantem, in Romæorum Persarumque confinibus constitutam. Persæ id ædificium impedire maxime cupientes nequiuerunt, Hunnorum bello occupati. Postquam vero id Cabades dissoluit, misit ad Romæos questum ciuitatem in suis prope confinibus ædificatam esse, aperte negans hoc ab initio inter fœderum condiciones comprehensum: Anastasius vero partim amicitia, donis etiam plurimis rem protrahendo, causam belli abscindere quæsiuit. Idem quoque

*Alexandri
M. providētia.*

*Anastasio
imp. portas
Caspas re-
pudiat.*

*Anastasia,
quondam
Dara.*

*Anastasio
bellum vi-
tantis so-
lertia.*

quoque aliam huic vicinam ciuitatem in Armeniis ac Perfamenia finibus ædificauit: quæ vicus olim erat, ac vsque Theodosij tempora de suo nomine Theodosia est appellata, verum incensibus ab Anastasio postea instaurata, vtrumque sane ædificium in regione Romæorum, ac Persis maxime ob vicinitatem infestum. Anastasio deinde paulopost decedenti, Iustinus successit, posthabitis illius propinquis, quanquam multis & in Iustribus. Tunc Cabadem cura subiit, ne Persæ res nouas in eius domum molirentur, quam primum ipse deceffisset, quoniam non sine controuersia in aliquem filiorum regnum traducturus erat, Ex his Cabadem natu maiorem ætatis gratia lex vocabat, Cui simul & naturæ, patris voluntas aduersabatur, quod ei minime placeret. Bazes autem, qui secundus erat, altero captus oculo longe prohibebatur. Nam monophthalmum vel alium corporis defectum patientem, non fas Persis regem constituere. Cosroem autem ex Abeuedo sorore filium magnopere pater amabat. Videns autem Persas omnes Zamî fortitudinem admirantes (erat in bello aptissimus, cæterâsque virtutes maxime colens) veritus est ne in Cosroem insurgentes res indignas in eius domum perpetrarent. Visum igitur optimum & bellum & belli causas cum Romæis dissoluere, vt Cosroes filius adoptiuus Iustino Imperatori fieret, sic denique regnum seruari posse. Duos itaque legatos cum literis ad eum Byzantium misit, in quibus hæc scripta erant; *Quanquam iniusta à Romeis patimur, vt ipse scire potes, ego nihilominus querelas omnes dimittere statui, illud animaduertens, quod hi maxime hominum vincunt, qui suis colendo sponte cedentes vincuntur. Gratiam tamen hanc abs te magnopere contendo, que nos ipsos subditosque nostros in vnam consanguinitatem sit deminctura, denique*

Theodosia.

Iustinus Anastasio successor.

Cabadis de successore sollicitudo.

Qua ratione Cosroë ex sorore filium promouere studet.

Cabadis ad Iustinum literæ.

Petit Cosrois adoptionem in filium Iustini.

benevolentiam pacemque, tum honorum omnium causa sit apta introducere. Hæc autem fuerit, si Cosroem meum mihi successorum in tuum adoptaueris filium. Hæc ubi Iustinus legit, vna cum Iustiniano fororis filio, qui eius hæres esse sperabatur, vehementer est animo lætatus, celeriterque hanc adoptionem in literis ponere, vt est mos Romanorum curabatur, nisi Proclus prohibuisset, qui tunc Imperatoris pater erat, magistratum Coæstoris appellari gerens, vir imprimis iustus, & procul ab omni auaricia. Ideo neque aliquam legem facile gratiæ causa conscripsit. Is itaque tunc contra sentiens

Hanc petitionem Proclus quæstor impugnat, argumento validissimo, nempe Cabade imperio insidiari, inde timendos & vitæ dos Persas, etiam eius modi verba donaque ferentes.

ait; Res nouas aggredi nunquam facile consueui, quam maxime timeam, in his aliquid plerumque periculum aut insidias versari, vt huic factò contingit. Non enim aliud existimo in præsentî consilio nobis esse, quam vt res Romanorum Persis honesta ratione tradamus. Illi autem nos tacite, nec operimento aliquo, sed aperte fatendo consilium, impudenter imperium nobis adimere querunt, sub aperta deceptione utilitatem obiiicientes, re autem verè ineptam curiositatem ostendentes.

Quapropter dece: vos ambos hanc barbarorum petitionem omnibus viribus abiicere. Te inquam imprimis Iustine, ne Romanorum sis vltimus Imperator, tẽ deinde dux Iustiniane, ne ubi ipsi ad imperij successionem sis impedimento. Alia quedam sophismata honesta interdum specie inuoluta forte interpretatione apud nonnullos indigent. Hæc verò ab exordio statim legatio ad imperatorem Romanorum, hunc Cosroem, quicumque sit, in hereditatem adoptare vult. Sic enim mihi de his differere videtur. Natura res paterne filijs debentur, leges autem diuersæ hominibus inter se pugnant. Hic vero & apud Romanos & apud barbaros tantum conueniunt, vt filij bonorum patris successores existant. Ex quo prima vobis tantum eligentes, reliqua omnia concedere oportebit.

Et

Et hæc quidem Proclus. Imperator vero ac Iustinianus ex eius consilio fecerunt. Inter hæc Cabades alias rursus literas simulque viros ad eum dignos misit oratum, vt pacem cum eo constituat, ac in literis modum ostendat, quo filij adoptio si vellet facienda sit. Proclus autem tunc magis regis astituriam calumniari cœpit, adfirmans curæ illi omnino esse, vt Romæorum potentiam rebus suis tuto adiungat. quamobrem sententiam dixit, Pacem quidem, quam peteret, concedendam sibi videri, eiusque rei gratia legatos ad eum primarios viros mitti, quos monere oporteat, vt interroganti forte Cabadi de adoptione aperte respondeant, vt barbaro decet, quod barbari nō literis filios, sed armorum instrumento facere soleant. Iustinus itaque legatos remisit, promittēs breuiter post eos se suos missurum, qui res pacis cum Cabade transigant. in hanc etiam sententiam illi rescripsit. Mittuntur igitur Hypatius Anastasij Imperatoris sororis filius, & Patritius prætor Orientis, ac Rufinus Syluani filius, inter patritios vir insignis, & Cabadi vsque ex maioribus notus. Persarum autem legari Seoses Adrastadaras, genere Persa, vir grauissimus, ac potentia & magistratu Salanes ac Mebodes magistri munus obtinens, qui omnes in locum vnum conuenientes, Persarum Romæorumque agros determinantem, ac inter se congregientes, constituere quæadmodum ea, quæ dissentiebant conciliarent, & quæ ad pacem attinebant constituerent. Venit autem Cosroes ad flumen Tigrim, qui à Nisibi duorum iter dierum abest, vt postquã de pace conuenissent, ipse Byzantium mitteretur. Plures igitur & alij sermones inuicem super his quæ dissentiebant habuere. Inter hæc Seoses dictabat Lazorum regionem vi nunc à Romæis ereptam Persarum antiquitus possessionis fuisse, quod

*Principibus
placent consilia
qua eorum thronos
stabilire videantur.*

*Legati ad
pacem constituendam
missi.*

*Eorundem
conuentus &
colloquium.*

Re infecta discedunt. Romæi graue id putâtes omnino negauere. Quod ad adoptionem vero dixerunt, hanc Cosroi fieri oportere, vti barbaro cōueniret. Quapropter Persis se fugillatos esse animaduertentibus, vtrique

Repulsam principes agrè ferunt. soluto sermone se domum receperunt. Cosroes quoque sine effectu ad patrem abiens, mœstus ex his quæ contigerant, Romæos vehementer optabat pro contumelia recepta punire. Post hæc Me-

Consortiu in patiens aulicus.

bodes Seosem apud Cabadem calumniatur, quòd sermo, quem non iussus de Lazorum terra restituenda habuit, causa fuerit excludendi pacem: tum quòd cum Hypatio suo Imperatori parum beniuolo rem primum communicando, & Cosrois adoptionem ad effectum perducere non permisisset. Hæc & alia nonnulla insimulando Seosem ad iudicium vocarunt. Persarum igitur concilium inuidia magis, quàm lege permotum, eius & honoribus simul & moribus offendebatur. Erat enim Seos

Seoses in ius vocatur & occiditur.

ses à pecunia donisque admodum abstinerissimus, tum æqui seruantissimus, vitio tantum iactantia obnoxius, quod Persarum maxime principibus peculiare fuit. In ipso autem præter omnes hanc magnopere vigere arbitrabantur. Itaque accusatores mihi iam dicta inferebant, tum quòd à Persarum religione ac ceremoniis aduersus erat, vana colendo numina. Ex quo vxorem paulo ante defunctam contra patrium ritum hoc prohibentem humauit.

Laclantia vitium non paucis principibus familiaris.

quam obrem eum capitis poena damnauerunt. Cabades igitur mœsto similis ex Seosis amici casu, adloqui tamen eum nullatenus voluit, nõ ob iram in eum aliquam, sed Persarum legem sermone dissoluere noluit, quamuis & vitam & regnum homi-

Sycophantis aulicis accusationes non desunt.

Persarum lex principi in morte suo silentium imperans.

ni deberit. Ex alia parte Rufinus Hypatium apud Imperatorem insimulauit, ex quo de magistratu deiectus, Imperator quosdam è suis studiosis vehementer increpans, quod nihil in hac accusatione

sanum

fanum repperisset, nihil vterius scuit.

8 CABADES autem quamuis maximè in fines Romæorū excurrere optaret, nullo modo potuit, casu quem iam referam huiuscemodi superueniente. Iberi qui Asiam incolunt, prope Caspias habitant portas ad Boream pertinentes. Ipsisque sinistrorsus terra Lazorum, dextrorsus autem ad Orientem Persarum gentes sunt. Is igitur populus & Christianus est, dogmâque fidei diligenter præter omnes, quos sciamus, obseruant; subditi regi Persarum sunt. Hos Cabades ad fidem deserendam compellere conatus, regi eorum Gurgeni cum alia mandauit ex suorum fieri consuetudine, tum vt mortuos terræ minime conderent, sed auibuscumque Persarum more proiicerent. Quapropter Gurgenes ad Iustinum Imperatorem confugit, eius implorando fidem, ne Iberos à Persis Romæi iri perditum sinat. Ille vero alacriter re suscepta, Probum Anastasij principis sororis filium virum patritium ad Bosphorum misit, vt Hunnorum exercitum ad præstanda auxilia Iberis induceret. Est enim Bosphorus ciuitas maritima sinistrosus Euxinum pontum nauiganti. Hinc Chersonnesus iter dierum viginti distans, in quorū medio Hunni cuncta possident, Bosphoritæ autem iamdudum liberi incolunt, ac Iustino nuper sese permisere. Postquam vero Probus inde sine effectu discessit, Petrum ducem cum Hunnis quibusdam ad Lazorum regem misit, Gurgeni cum omnibus viribus auxilia ferentem, Interea Cabades magnum exercitum contra Gurginem & Iberos mittit, cum duce viro Persa, qui magistratum Varizis obtinebat celebri fama. At Gurgenes quod inferior viribus impetum Persarum non ferre videretur, nec satis ei auxilia essent, cum Iberorū primariis omnibus in Lazorum fines confugit, vxorem, filios, fra-

Iberos Christianos Cabades bello infestat.

Cabades in Iberos malus animus.

Horum rex potentioris, nempe Iustini, auxilium implorat & impetrat.

Inutile auxilium obtinet: ideo solum vertere cogitur.

Ad Lazos fugit.

*Loca prae-
rupta ac in-
accessa impo-
situm hostium
frangunt.*

trésque secum ducens, quorum Peranius natu ma-
ior erat. ibi inter locorum praeupta ac inaccessa i-
nimos exercitus expectabat: ac Persae insequuti,
ac iniquitate locorum prohibiti, nihil penitus di-
gnum gessere. Deinde Iberi, simul & Petrus redire
iussus Byzantium venerunt. Imperator autem in
futurum Lazis suam regionem custodire nolenti-
bus praesidium cum duce misit. Sunt autem inter
eos arces duae potissimae statim ex Iberiae finibus
exeunti, quarum custodiae ipsi ab initio praerant
colohi, quanquam in magna sunt victus angustia,
quod neque vinum neque boni aliquid hic, neque
nascitur, neque aliunde importatur, ob locorum

*Initium bel-
li Graecoru
adu. Persas.*

asperitatem, Elymorum tantum quorundam con-
uerfationem habent. In has igitur arces Impera-
tor Romæos milites misit, quibus Lazi ab initio
vix necessaria ministrabant, postremo penitus ne-
gauerunt: ex quo Romæi eas deseruerunt, quas Per-
sae deinde nullo negotio receperunt. Et hæc qui-
dem in Lazis sic gesta sunt. Romæi autem Sittæ &
Belisario ducibus in Persam in Persiam subditam

*In quo va-
riae expedi-
tiones, Sittæ
& Belisario
ducibus, quo-
rum alter
postea om-
nium ducis
belli clarissi-
mus euasit.*

incurrentes, regionem omnem populati sunt, Ar-
meniisque multis captis domum reuerterunt. Hi
namque viri admodum iuvenes tunc primum pu-
bescentes, Iustiniani ducis, qui postea imperio suc-
cessit, equites fuere. Altera item à Romæis irru-
ptione in Armeniam facta, Narses & Aratius ex
improviso occurrentes ad manus venere, qui non
multo post ad Romæos confugerunt, & cum Beli-
sario in Italia militauere, ac cum Sittæ & Belisarij
exercitu coniuncti egregiam operam nauarunt. A-
lius item Romæorum exercitus, cui Libellarius
Thrax praerat, in urbem Nisibim irruptionem fecit;
qui fugiens, quanquam nullo persequente, re-
cta se domum recepit. Quamobrem Libellario
de magistratu deiecto, Belisarius apud Darâ exer-
citus

*Procopius
historicus,
Belisarij
consiliarius.*

citui præficitur, cui Procopius huius autor historiarum, consiliarius est additus. Nec multo post Iustinus decedens Iustinianum sororis filium Imperatorem constituit. Is ante omnia Belisario præcepit, ut arcem communiret apud Minduum, qui locus in finibus Persarum est sinistrorsus euntibus Nisibim. Ille vero omni studio ac diligentia mandata exequens, turrim inexpugnabilem multis adhibitis fabris constituit. Persæ vero ædificium ulterius profequi interdixere, non solum verbis, sed re ædificantibus minitâtes, breuiter se operam daturos ne cœpta profequantur. Hæc ubi Imperator audiuit (neque enim Belisarius suis copiis Persas inde amouere potuit) eò Cuzen & Buzen, qui apud Libanum exercitibus præerant, cum exercitu ire iussit. Hi enim fratres è Thracia venerunt,ambo iuuenes, nec imbelles quum inimicis congrederentur. Vtrinque igitur hostes armati circa ædificium consistentes, hi prohibentes, illi vi ædificantes, ad manus venerunt: Romæ superati plures cecidere, partim etiam capti, inter quos Cuzes fuit, quos omneis Persæ victos domum ducentes, in speluncas toto æuo coniecerunt, ædificium nullo custodiente solo æquauerunt.

9 DEINDE Iustinianus Belisarium ducem in Oriente constituens ulterius cum exercitu progredi iussit. Is igitur delectu plurimorum habito Daram peruenit, cui est additus Hermogenes dux alius ab Imperatore missus. Is enim dignitate magister erat, ac Vitaliano duci paredrus, quando Anastasio principi inimicus fuit. Insuper Rufinus legatus è Constantinopoli venit, iussus Hierapoli apud Euphratem se continere; donec quid agendum certior ab Imperatore fieret. Sermones multi vtrinque de pace ferebantur, quum subito quidam Belisario & Hermogeni nunciant, ut iam parati ho-

In finibus horum arcem communire de qua eorum frangent incurfiones.

Romæ superati, & arcem eorum diruta.

Iustiniani fortissimum ducem beligenis prudentia.

Dum sermones de pace feruntur, hostes bellicogitant.

stes ad inuadendam Romæorum regionem ac Daras euerfuri omni conatu putarentur. Illi hæc audientes, ad prælium hoc modo se adcinxerunt. Non procul a porta, quæ ante Nisibim urbem confistit, quantum iactus est lapidis, fossam constituerunt plures habentem exitus, nec ea in rectum deducta, sed hoc modo. Circa mediū breuis quædam erat rectitudo, vtrique vero cornua recta duo, in quorum finibus rursus fossæ item duæ rectæ perductæ. Persæ igitur non multo post cum magno exercitu superuenere, apudque Ammodium locum à Dara stadiis xx. distantem castrametati sunt, quibus duces quum alij tum Pityazes & Baresmanas altero captus oculo, omnibus vero præerat Perozas vir Persæ, magistratu Mirrhanes, qui ad Belisarium statim misit nunciatum, vti balneum sibi præpararet, in quo sequente die lauare decreuerat. Quamobrem Romæi sese omnibus ad prælium parant, tanquam die sequenti congressuri. Mane autem oriente iam sole, vbi hostem appropinquare conspexere, sic aciem instruxerunt, Sinistræ partis valle extrema quæ infra rectum cornu est vsque ad tumulum in hac parte imminentem Buzes cum multis equitibus, & Pharas Erulus cum sui generis trecētis tenebant. In dextera autem ipsorum extra vallum secundum angulum quem cornu rectum facit, Sunicas & Aigax Massageta erant cum equitibus sexcentis, vt si hi qui cum Buze & Phara erant, forte fugerent, ipsi ex obliquo celeriter insequentes hostes inuaderent. Reliqui vero equites ac pedites per vallum dispositi erant, post quos Belisarius & Hermogenes cum suis in medio constitere. Sic itaque Romæi numero viginti quinque milia instructi fuerunt. Persarum vero exercitus equitum peditumque numero quadraginta milia, ordine omnes in fronte

Fortis dux autem prudenter illis obuiam occurrit.

Perozas sue peribum dicitur ignominiam præcedit.

Acies Romana.

Persica acies.

fronte confiterunt, vnam ingentem constituen-
 tes phalangem. Aliquandiu vtrique parati, neu-
 tri tamen pugnam capere. Persæ ordinem quidem
 admirati Romæorum similes attonitis videbantur.
 Sic ad meridiem res protracta, tunc pars equitum
 Romæorum qui dextrum cornu tenebant, ad eos
 qui in altero cornu cum Buze & Phara erant in-
 iussi procurrunt, statimque in eundem redeunt lo-
 cum. Persæ circumuersionem aliquam ex hostibus
 timentes minime se loco mouerunt. Post hæc Ro-
 mæi in eos iacurrunt. Illi vero minime impetum
 expectantes retro ad phalangem se receperunt, se-
 prem ex eis desideratis, quorum corpora Romæi
 ceperunt. In reliquum vero quiescentes vtrique in
 ordine consistebant. Quidam vero Persa admo-
 dum iuuenis ad equitans in Romæos ad certamen
 eos singulare, si quis cuperet, prouocabat, nullus
 autem inuentus qui concurrere sit ausus, præter
 Andream Byzantium quendam, qui inter Buzæ
 domesticos non miles quidem, neque alias in bello
 exercitatus, sed pedotriba, id est, Gymnasij ma-
 gister Byzantij erat, tunc verò exercitum sequutus
 Buzæ corpus ad balnea curabat. Is tantum ausus
 nullo neque domino iubente, sed sponte ad sin-
 gulare certamen cum eo descendere. Bertharum
 igitur meditantem vnde aut quomodo ag-
 grederetur ipse fremens hasta in manna dextra
 ferit. Ille autem grauis ictus impetum minime
 sustinens, ex equo ad terram cecidit, quem An-
 dreas gladio quodam breui supinum velut hos-
 tiam mactauit. Hinc clamor ingens è Romæo-
 rum castris exoritur. Persæ vero mœsti ex euentu
 rei, alterum ad idem officium equitæ substituere, for-
 titudine quidem ac corporis proceritate præstan-
 tem, non iuuenem quidem, sed iam parte capitis can-
 nescentem. Is in hostes ad equitans, ac flagellum,

Ordo in pugna, formidabilis.

Velitatio.

Duellum Persæ & Byzantij.

Andreas ludimagister in duello victor.

Victoria praludium.

*Alterum
duellum in
quo idem
Andreas
Persam in-
versific.*

quo equum impellebat, sublarum quatiens, ad certamen aliquem volentem inuitabat. Nullo item exeunte, idem Andreas clam omnibus, quamuis ab Hermogene prohibitus, in medium progressus est. Ambo igitur hastis inter se magno concurrentes animo simul thorace percutiuntur adeo vehementer, vt equi vna frontibus conuerberati ceciderint, ac equites solo excusserint. Illi vero cadentes exurgere certatim conabantur, sed Persa hoc agere facile ob corporis grauitatem non valuit. Andreas praeniens (hoc enim ei palæstræ exercitatio dederat) illum exurgere nitentem rursus in terram

*Repetita vi
Floria v.
nius, totum
exercitum
perterrefa-
cit.*

genū pressum interfecit. Clamor igitur iterum ex Romæis magis quam prius longe auditur. Quamobrem Persæ soluta phalange, Ammodium reuertunt. Romæi vero intra Daram, apud quam prælium hoc fuit, se receperunt. Iamque tenebris superuenientibus sic vterque hostis noctem transegit. Subsequente vero die Persis ex Nisibi ciuitate mille milites supplemento venerunt. Belisarius autem & Hermogenes ad Mirrhanem Persarum ducem hoc scripsere. Primum quidem bonum esse pacem apud omnes homines in confesso est, quibus paululum rationis existit: si quis autem ipsam turbare sit inuentus, malorum causa sibi ac proximis fuerit. Dux optimus ille profecto putandus, qui ex bello pacem disponere sit aptus: tu vero rebus inquiete constitutis, ac utroque rege concordiam exoptante, bellum absque vlla causa omnino inferre decreuisti. Aderunt & legati nostri propediem, qui si qua inter nos disident, facile conciliabunt, nisi forte ex hac interim tua expeditione graue aliquid oriatur, quod spem pacis nobis eripiat. Sed age istum celeriter domum reducito exercitum, ne maximis impedimento sis bonis, neu tuis vt par est grauium euentorum causa feraris. Has vbi Mirrhanes literas legit sic respondit; Tuis literis permotus profecto obtemperassem,

*Belisarij ad
Persarum
ducem lita-
ra, horto-
rio ad pa-
cem.*

*Superba
Mirrhanis
responsio.*

nisi

trisi Romæorum epistola fuisse: quibus promittere promptum est, promissis autem quanquam iuramento firmatis, minime stare. Nos igitur vestra occurrentes fallaciæ ad arma cogimur venire. Vos ergo cari Romæi nihil in futurum aliud excogitate, quam vobis perpetuo cum Persis bellandum. In hoc enim nos & consensescere & mori simul oportet, donec re, non tantum verbis in nos æqui fueritis. Rursus autem hi qui cum Belisario erant sic rescripserunt. Non in omnes, optime Mirrhane, iactantia uti oportet, neque proximos probris nullo modo ad rem pertinentibus semper incescere, præsertim quum Rufinum de concordia legatum iam iam ad futurum assueremus, tuque brevi videbis. Vobis nihilominus, si hostilia tædem cupitis, occurremus autore Deo, quem nobis in periculo propitium futurum ac Romæorum quieti fauentem, iactantia denique Persarum aduersum speramus. Et quando nobis ad pacem pronocantibus restitistis, acie discernere parati sumus, insurandum ac conscripta fœdera violata in summis signis ad prælium suspendentes. Mirrhane vero rursus sic respondit, Neque nos absque diis nostris in bellum descendimus, quin ducibus ipsis comitati contra vos venimus, quos spero cras in urbem Daram Persas introducturos, ubi & balneum & prandium fac mihi intra mœnia pares. His igitur lectis qui cum Belisario erant ad pugnam se adcingebant.

IO SEQUENTE die Mirrhane Persas omneis circa solis exortum conuocans hæc ait; Non ignoramus profecto, quod non ducum sermone, sed virtute propria & verecundia apud alios Persæ in periculis audentiores esse solent. Video namque vos cogitantes, cur Romæi semper in hostes cum tumultu & horrore incurrere consueti, in ultimo prælio sese loco minime mouentes, nulloque ordine Persas irruentes expectarint. Neque falsa opinione ducamini. Non enim putate illos ad bellum magis aptos existere, neque artis aut experientiæ plus habere, sed longe timidiore quam prius factos: qui sic Persas

C, iij.

Belisarij rescripta, quam modestam fortitudinē spirant.

Mirrhane responsum tumidum & insipidum.

Mirrhane ad suos exhortatio.

Summa in imperatore imprudētia hostis fortitudinem & prudentiam verbis nimium eleuare: suosque insolentius laudare.

formidant, ut neper extra vallum in acie consistere non auderent, vel nobis pugnam irritantibus. Sed quoniam ad manus cum ipsis non venimus, spe melius res eis cecidisse putantes intra mœnia se receperunt: quapropter nondum in belli periculū venientibus nulla potuit adicere turbatio: si autē ad munus ventū fuerit, anxietate metuque capti, in confusione ut par est consuetū facile cedendo incidērint. Et hæc quidem quo ad hostes. Vos autem viri Persæ nunc regis vestri indicium ante oculos habete. Si enim nos minime pares patriæ virtute in presenti pugna prestabimus, ignominia non gloriam nobis paratā existimate. Sic demū Mirthanes suos adhortans in acie eduxit. Belisarius autē & Hermogenes pro mœnibus armatos

aduocantes Romæos hæc monēt. Quod non sint omnino insuperabiles Persæ, in pugna superiore vel stātes didicistis, quūque virtute & robore facile superati, in vinctūm vos inferiores fuisse omnes fatebatur, dicto vestris ducibus minime audiēdo. Quod breui admodū labore emū dare licebit. Fortuna enim aduersa nullo studio corrigi potest, malis autē ex culpa proueniētibus voluntas facile mēdetur. Itaque si vobis volentibus decretū fuerit imperatis obtemperare, bello robur adicietis, hostes enim qui nostra tantū externa inordinationi consisi, contra nos veniunt, ubi se spe frustratos esse senserint, facile pugna detrectabunt. Multitudo vero qua se illi timeri putāt, omnino vobis despicienda. Nā pedestres eorū copia nihil aliud quam rustici miseri existūt, qui ad bellum haud alia de causa veniunt, quam aut valli faciēdi, ac cadavera spoliādi, seu reliquis in rebus inutilibus ministrandi. Ideo arma quidē, quibus nocere possint, minime habēt, tantūm scuta eoque præ se ferūt, quatenus ab hoste minime feriātur. Igitur si viri fortes in hoc periculo fueritis, non solū Persas hodie superabitis, sed audētes in futurū Romæos inuadere fines facile reprimitis. His Belisarius & Hermogenes dictis ubi Persas cōtra venientes conspexerunt, exercitū vē in prima pugna celeriter ordinauerunt. Ad contrā barbari à fronte conflitere, nec omnes quidē, sed

Belisarij ad suos oratio sapiens, constantia & magni animi index, experientia que recenti test, malis autē ex culpa proueniētibus voluntas facile mēdetur.

Exercitū, ex ignavo peante conflatō clades imminet. Sapientes duces etiam in harena, quum opus est, celeriter copias suas disponunt.

eorū dimidium, reliquos Mirrhanes retro manere iussit, qui expugnatos forte recipiētes fessis recētes succedere deberent. Solā autem turmā immortaliū appellatā quiescere, donec ipse significaret, iussit. Ipse verò in frōte media consistēs, Pityazes in dextro, Baresmanas in sinistro cornu consistere. Ad hūc igitur modū vtrique ordinati fuēre. Aigas autē Belisario & Hermogeni ait, *Nihil mihi videor hic cū Erulis hostes prestolando magnum aliquid facturū. Si autem latitantes in descensu hoc, deinde postquam in pugna erunt Persæ, per hunc collem ascenderimus, & ex improviso à tergo supervenientes feriamus, maximo eos incommodo adficiemus.* Quam sententiam Belisarius, quòd his qui cum eo erant placeret, facile est executus. Pugnam igitur vsque ad mediam diem neutri cœptabant: qua hora præterita statim barbari operi incubuere, quòd illi in meridie cibum capere consueverint: Romæi verò antè, ex quo nunquam æque putant ipsos in pugna valere. Primò igitur sagittis inter se vtrinque peruntur, quæ nubem interdum multitudine facere videbantur. Ex vtrisque multi cecidēre: a barbaris tamen longe frequentiora veniebant: nec tamen Romæi incommodum sentiebant: ventus enim inde in barbaros ruens, ipsorū sagittas vim habere nō sinebat. Iamque missilibus vtrinque deficientibus, hastis vti cœperunt, & ex manu pugnam committere. Sinistrum Romæorum cornu maximè laborabat. Cadiseni enim in hac parte cum Pityaze magno clamore pugnantes hostes in fugam vertunt, fugientēsque plures insectando interfecerunt. Quod animadvertentes qui cum Sunica & Aiga erant, celeri cursu ad eos contendunt. Primi itaque trecēti simul cū Phara Eruli ex loco sublimi à tergo inimicorū existētes, mirā operā contra Cadisenos ostēderūt: qui postquā eos qui cum Sunica ex aduerso

C.iiij.

*Aiga strate
gema.*

*Imperator
sapiēs tribu
norum con-
silia non
spernit.*

*Sagittarum
nubes à ven-
to repelli-
tur.*

*Strategema
tis vñs fe-
lix.*

*Strages
multa ubi
se inuicem
exercitus
commiscunt.*

*Persarum
clades.*

*Superbia
Persica fra-
cta. Fuga
immortales
illos milites
ignavia sum-
ma arguit.*

*Immortales
nomine, re
autem mor-
tales &
mortalium
fugacissimi,
arrogantia
sue præmiis
reputant
stragem &
fugam.*

ascendentes contra se viderunt, in fugam vertuntur. Facta autem clara hostium conuersione ubi se inuicem commiscuerunt, barbarorum magna cædes consequitur, quorum in dextro cornu nõ minus quam tria milia ceciderunt, reliqui vero ad phalangem vix se recipientes seruati sunt. Romæi autem non vltius insecuti, sed vtrinque in acie parati aduersus constitere. Hæc itaque sic feruntur. Mirrhænes autem quum alios multos, tum Immortales appellatos omnes in partem sinistram clam misit, quos Belisarius ac Hermogenes conspicientes, sexcentos, qui cum Sunica & Aiga erant in cornu dextrum ire, multosque qui retrò sequebantur sistere iusserunt. Persæ igitur qui cornu sinistrum tenebant, Baresmana duce cum immortalibus in Romæos ex aduerso consistentes cursu contendunt. Illi verò impetum minime sustinentes, in fugam vertuntur. Tunc verò Romæi & quicunque post eos erant, multo studio in persequentes a tergo irruunt, eorumque exercitum in duas partes distraherunt: priores quidem Romæos dextrorsus habuere, quosdam etiam relictos sinistrorsus constituere. Inter socios autem Baresmanæ signifer erat, quem Sunicas incurrens hasta percussit. Iamque Persæ imprimis persequentes, vt supra narratur, in quo essent periculo sentientes, terga relictis præcedentibus in sequentes vertunt, atque in hostium medio clauduntur. Primi item fugientes ubi facta animaduertent rursus contra vertuntur. Alij igitur Persæ ac turma immortalium inclinatum videntes vexillum & in terra procumbens, in Romæos, qui ibi aderant, cum Baresmana impetum faciunt. Illi verò occurrunt, ac primùm Sunicas Baresmanâ interficit, ex equoque in terrâ deiecit. Barbari verò tunc in maximum incidentes metû, roboris pristiniq; virtutis obliti, valdeque turbati

turbati statim fugiunt, quos Romæi insequentes ad quinque milia interfecere. Sic exercitus vtrinque commoti, Persarum quidem in fugiendo, Romæorum in persequendo. In hoc tumultu omnes hostium pedites projectis scutis nullo ordine capti ac interfecti sunt: quanquam hæc Romæorum persequutio parum duravit, Belisario simul & Hermogene prohibentibus, metu ne aliqua Persæ necessitate reuertentes rursus eos nulla ratione persequentes conuerterent, quum satis eis visum victoriam puram atque incruentam seruare. Sic quidem inter se vtrinque diuisi, pugnam longo post tempore finiûre. Persæ deinde non amplius ex improviso Romæos petere decreuerunt, quanquam excursiones ab vtrisque postea breues factæ, in quibus semper Romæi non inferiores fuere. Hunc itaque finem expeditio in Mesopotamia habuit.

II CABADES autem alium exercitum in Armeniam Romæis subditam, ex Persarum & Sunitis, qui erant Alanis vicini, misit; cum quibus & Hunnorum, qui Isadeni vocantur, tria milia fuere, indomitum sanè genus, quibus omnibus Mermæos vir Persa præerat: qui postquam à Theodosia vrbe iter trium dierum distantes fuere, castra in Persarum regione posuere, ad pugnam sese adcingentes. Erat enim Armeniæ prætor Dorotheus, vir prudens, tum in belli periculis exercitatus. Sittas quidem qui prætor Byzantiæ fuit, cuncto in Armeniæ exercitui præfuit, hi exercitum hostium in Persarum esse audientes, equites hastatos duos hostium vires exploratum misere, qui in castra hostium adeuntes, omniaque diligentius contemplantes discedunt, ac in itinere Hunnis hostibus ex improviso occurrunt, à quibus alter quidam Dagaris nomine viuis capitur: alter verò fugiens ducibus re omnem

Ducum exercitus prudentia obseruanda.

Superbus iustus minime sapiens, sed in crudeli pergit proposito.

Sitta ducis præclara facinora.

Vires hostium diligenter explorat.

fugam vertu
uerfione vbi
rum magna ca
o cornu nõ m
reliqui vero
ti sunt, Romæ
trinque in aci
que sic ferun
multos, tum la
rem finiftram
mogenes con
a & Aiga erit
i retrò seque
qui cornu fi
um immorta
steates cursu
me sustinen
omæi & qui
persequen
tum in duas
mæos dex
tos finiftror
aresmanæ fi
nasta percuf
ates, vt supra
entes, terga
ertunt, atque
item fugien
contra verum
mortalium
ra procum
Baresmana
ac primùm
que in terrâ
incidentes
ti, valdeque
turbati

Celeriter horum castra adortur.
 narravit, qui exercitū totū protinus armātes castra inimicorum adoriūtur. Barbari vero subita re perterrefacti minime resistere valentes in fugam severtunt quā quisque poterat. Hic Romæ i pluribus interfecit ac castris direptis in sua se receperunt. Mermeroes autem cunctum cogens exercitum haud multo post in Romæorum fines ingressus hostibus ad Saralam urbem in planicie sitam occurrit.

Ex insidiis aduersus potentiorē exercitum agit.

Inde apud lacum Octoben a ciuitate stadiis lxxj. distantem castra posuit. Sittas igitur mille secum adsumens post quendam collem latitauit, ac Dorotheum cum multo exercitu intra moenia manere iussit: quoniam, hostes in plano sustinere posse minime putabant, non minus triginta milibus existētes, ipsi vix ad medietatem redacti. Sequentē die barbari prope muros consistentes corona eos aggredi conantur, subitoque aspicientes eos qui cum Sitta erant, e loco sublimi ad ipsos descendentes, quorum numerum non facile deprendere valere, vt in ætatis tempore puluere ingenti excitato, multo plures esse putabant ac celeriter ad expugnationem festinantes in breuem cumulum sese coegerunt. Romæorum autē pars preueniens urbē in occursum egreditur: quod postquam reliquus exercitus cōspexit, spiritus adsumētes cursu e moenibus desiliēdo in hostes incurrūt, ac eos in medio constitutos in fugam conuertunt: & quoniā vt supra narratur, multitudine barbari superabant, resistere, pugnaq; atrox cōmittitur manu cōserta, mutæque inuicem ac breues conuersiones & persecutiones vtrinq; fūt, quoniā omnes erant equites.

Florētij viri.

Interitus, victoria causa.

Hic Florētij Thrax qui equitibus præerat, in medios irruēs hostes, ipsaque prætoria signa rapiēs, ac in terrā inclinata secū retrodixit, ipseq; postremo captus ac ibidē trucidat⁹ cecidit. victoriæ Romæis causa fuit, quoniā signa barbari in tumultu non videbant,

debāt, ac in terrorē incidētes maximū, in castrāque reuertentes quieuerunt, ex eis multis in praelio interfectis. Postera die domum omnes reuerterunt, nullo eos consequente: quoniam magnum quidem & memorandum Romæorum exercitui esse videbatur, tot barbaros in sua regione illa, quæ mihi paulo supra narrantur, passos fuisse, & in hostilem ingressos sine effectu ac ab inferioribus superatos ditcessisse. Tunc etiam Persarum loca in Persarmeniis Romæi receperunt, arcemque Bolum ac Phrangium vocatam, vnde aurum Persæ fodiunt regique ferunt. Paulo ante Zanicam quoque euerterunt gentem, qui in terra Romæorum liberi iam dudum agunt, quemadmodum nunc dicam. Ex Armeniæ locis in Persarmeniam eunti dextrorsus quidem Taurus est mons, ad Iberiam & circa ea spectans, sicuti paulo ante mihi dicitur. Sinistrorsus autem præceps plerunque panditur via, montesque niuib. altissimi ac prærupti nebulis simulque niuib. perpetuo rigētes. Hinc exiēs fluuius Phasis in terrā fertur Colchorum, hic ab initio barbari Zani nulli seruiētes habitauere, Suni antiquitus vocati latrociniis in vicinos vrentes Romanos vsque ad mare, breuique facto excursu domū se receperunt, ac in exercitum Romæorum fortē incidentes, praelio victi sunt, capi tamē difficiles ob locorum iniquitatem fuere. In pugna igitur quadam eos Sitta ante hoc bellum vincens humaniter multa in ipsos dicens ac faciens cōciliare conatus est, victūque eorum durum in nostratium modum transferens in catalogo militum Romæorum adscripsit: ex quo in reliquum tempus vnā cum alio nostro exercitu contra hostes exeunt. Præterea de religione recte sentiunt, omnēsque Christiani sunt. Et hæc quidem de Zanis sic se habent. Prætereunti autem eorum fines, vallis apparet profunda valdeque præceps, ad montes Caucaeos pertinens, trium

*Prudens post
victoriā re-
ceptus.*

*Zanorum
regio.*

Taurus mōs

*Phasis flu-
uius.*

*Sitta in Za-
nos huma-
nitas ferro.
validior.*

dierum iter prorogata, tributaria omnis. Hic oppida sunt frequentissima, vnaque & aliis fructibus referta. Inde vero Perfarmentiorum fines incipiunt, vbi auri metallum est, quod Cabade concedente quidam loci indigena Symeones nomine curabatur qui postquam Lazos & Romæos in bello potentiores vidit, Cabadem pecuniarum reditu priuauit. Ideo & ipsum simul cum Pharangio Romæis tradens petiit, vt ipsi remotis aliis rem curarent. At illis nihil de metallo curantibus, tantum satis visum hostes hoc vectigal amisisse. Persæ autem nequeunt inuitis Romæis hic colonos ob locorum iniquitatem aliquo modo violare. Sub idem tempus Narses & Aratius fratres Perfarmentij genere, qui cum Belisario & Sitta in Perfarmentis ab initio huius belli ad manus venerunt, sicuti supra mihi narratur, vna cum matre ad Romæos transfugerunt: quorum Narses Quæstor etiam ab Imperatore factus, suas quoque gentes pecunia corruptit. Quod postquam Isaces eorum minor frater noauit, cum Romæis clam in sermonem veniens, Bolum ipsi arcem proximam Theodosiæ ciuitatis finibus tradidit: milites enim propè aliquo in loco latitare præcepit, quos in arcem nocte recepit, vnam clam ipsis reclinans paruam portam: ipse postremo Byzantium venit. Sic igitur res Romæorum tunc habuere.

12 PERSÆ verò apud Darã à Belisario prælio victi, non tamen inde discedere decreuere, donec Rufinus in conspectu Cabadis veniens hæc ait; *Tuus me frater ò rex, iure conquestum ad te misit, quod Persæ nulla laceßiti iniuria in ipsius regionem cum armis uenere; quoniam præsertim potentissimi regis ac longe prudentissimi sit, ex bello magis pacè, quàm ex reb. quietis tumultu nihil sibi ac proximis profuturum, excitare. Ex quo ego bona spe discessus veni, vt semel admonito, in futurum inter utrosq; pacis*

fini 1593

Auri Metallalla in Perfarmentia.

Narses cum fratre ad Ro. transiit. Defectiuorum fortium & prudentium, res maximi momenti.

Rufini ad Cabadem oratio. Regis officium.

fructus enemi at. Et hec quidē Rufinus. Cabades verò sic respōdit, *Cari Romæi*, nullatenus ego belli causas ne-
 Etere conor, quum maxime omnes sciant huius omnis tu-
 multus vos potissimè causam esse. Portas enim Caspias
 nos habemus, inde olim à me barbaris ob Persarum ac
 Romæorum communem utilitatem expulsis: quoniam
 Anastasius imperator, sicuti & tu nosti, oblatas ei pecu-
 nia mercari noluit, quòd exercitum hic ad presidium con-
 tinuo necessarium non habens, magnam pecunie vim ero-
 gare pro utrisque cogeretur. Ex illo hic ego magnas co-
 pias continuo nutriui, non minus vobis quàm mihi me-
 tuens, ut cum ocio multo vestros fines tutos ab hoc hominū
 genere possideretis. Sed nec satis hoc, ciuitatem insuper ma-
 gnam Daram munimentum contra Persas fecistis, quan-
 quam in fœderibus expressè cautum, que Anastasius ad
 nos tulit: & ex illo duorum exercituum necessitate, labo-
 ribus quoque & expensis res Persarum exagitastis, ul-
 tero quidem, ut ne Massageta amborum nostrorum re-
 giones populari valeant, altero verò, ut vestras incursio-
 nes reprimi liceat. Super quibus nos conquerentes è duo-
 bus alterum à vobis fieri postulamus, vel ex utrisque ad
 portas Caspias exercitum mitti, vel Daram diruere. Nec
 oblitus sumus vestri ad Mirdnum ædificij ad insidias no-
 stras spectantis. Romæis enim dicta probè pro pace fuere,
 electa verò arma, ac iusta nobis proponentes, ipsimet ad-
 uersus eadem euntes. Igitur Persæ omnino arma posituri
 non sunt, nisi Romæi portas rectè ac ordine custodiant, vel
 urbem Daram evertant. His Cabades dictis legatum
 ab se misit, manifestans quemadmodum à Romæis
 pecuniam accipere potuerit, si belli causas abolere
 voluisset, quæ omnia Rufinus Byzantium perue-
 niens imperatori retulit, quò non multo post &
 Hermogenes venit. Hyems intera desinit simul &
 quartus Iustiniani imperij annus. Veris autem ini-
 tio exercitus Persarum Ezaretha duce in Romæo-
 rum regionem cum equitibus xv. millibus incur-

*Cabades re-
 spōsum, quo
 Rom. belli
 causam esse
 asserit, in eā
 rem varias
 rationes
 proferens.*

*Quid postu-
 ler.*

*Summa re-
 sponsi.*

*Persæ Coma
 genem inua-
 dunt.*

rit, cum quibus & Alamandarus Saracenus cum magna Saracenorum manu aderat, non quidem in Mesopotamiam, vti prius consuevere, sed in Comagenem olim appellatam, nunc Euphratissiam. Cur igitur sit Mesopotamia vocata, & quam ob rem Persæ ab ea nunc abstinerint, referam. Mons nõ valde præruptus in Armeniis est, à Theodosia ciuitate xliij. stadiis distans, ad Boream pertinens, vnde duo exeunt fontes totidem flumina constituentes, Euphratem dextrorsus, Tigrim verò sinistrorsus. Horum alter Tigris neque circuitionibus vllis vtens, neque aliis extrinsecus fluminibus receptis, nisi prius recta ad urbem Amidam descendat, rursusque in Boream procedens, in Assyriorum regione procurrit. Euphrates autem fertur ab initio in quædam pronum locum, longèque procedens postea latitat, non quòd sub terram ingrediatur, sed mira quadam causa. Super enim aqua limus fit altus longitudine stadiis l. latitudine xx. adeoque durefcit vt tangentibus nihil aliud quàm continens esse videatur, super quo & pedites & equites secure contigit ambulare, currus item plures cotidie, super eodem calami quoque numerosi nascuntur, qui ab accolis singulis annis vento secundo flante vsque ad radices comburuntur, ne viam prætereuntibus impediunt: aqua quæ tunc in quodam paruo loco apparet breuiter, deinde renascens terra figuram pristinam loco restituit. Indèque fluius in Edesenem regionem procedit, vbi apud Tauros Dianæ templum erat, quò Iphigeniam Agamemnonis filiam simul cum Oreste & Pylade fuisse dicunt, Dianæ statuam ferentem. Alia autem in templa eiusdem vsque ad meam ætatem visuntur, diuersa ab eo, quod in Tauris est. Sed quomodo res habeat ostendam. Postquam Orestes è Tauris vna cum sore abijt, in valetudinem incidit, ab oraculoque consulto

De Mesopotamia.

Tigris fluius.

Admirabili cursu Euphratis.

Cursus Euphratis.

Templum Orestis Dianæ Comanæ erectum.

sulto

sulto responsum tulit, non prius morbum desituum, quam templum simile apud Tauros relictum ædificaret. Quapropter Orestes locis circa multis obitis in Ponto constitit, ac montem hic præruptum inspiciens, ad cuius radices fluuius Iris perfluit: hunc locum ab oraculo significari existimauit, ex quo ciuitatem hic clarissimam vnâ cum Dianæ templo extruxit, quam Comanam, ab excisa in eodem loco libicoma appellauit, cuius in hodiernum diem nomen etiam durat. His ab se gestis quum morbus propterea nihil cessaret, quin potius cresceret, sensit non rite ab se oraculi mentem cognitam, ac rursus errabundus locum quendam in Cappadocia illi, qui est in Tauris, maxime similem repperit: quem ego sæpe adspiciens magnopere sum miratus, ac in Tauris esse mihi prorsus videbar, adeo mons iste illi per omnia similis est. Nam & hic Taurus est, & fluuius Sarus huic Euphrati etiam persimilis. Igitur ciuitatem rursus nobilem hic Orestes condidit, ac templa duo, alterum Dianæ, alterum vero Iphigeniæ sorori, quæ postea Christiani in sua templa conuerterunt, nullo ædificiorum penitus immutato, Vocauit & eam urbem etiam Comanam, ab excisa rursus coma ipsius à morbo penitus liberati. Nonnulli non alium, quam insaniam morbum fuisse dicunt, qua correptus fuit quum matrem necauit. Nunc ad cœptum supra sermonem reuertar. E Tauris igitur Armeniorum, ac regione Edeffena Euphrates dextrorsus fluens, annibus in itinere compluribus tum Acesinæ admiscetur, qui ex Persarmeniis multus labitur. Maior etiam factus in Leucosyros, nunc Armenios minores appellatos profluit, quorum Melitene Metropolis est, vrbs quidem dignissima. Deinde Samosata, postea Hieropolim omniâque circa loca præterfluit vsque

*Montium
& fluuiorū
similitudo.*

*Ciuitas &
templa Orestis in Tauride.*

Cursus Euphratici continuationio.

ad Assyrios, vbi ambo simul confusi in vnum Tigridis nomen exeunt. Regio igitur quæ è Samofatis extra Euphratem est, iam dudum Comagene, nunc autem ex fluuij nomine Euphratisia vocata est: que autem intra vtrumque flüuium existit, Mesopotamia ex argumento nominis dicitur, cuius pars non solum hac appellatione, sed aliis quibusdam dicitur nominibus, vt ea quæ ad Amidam pertinet ciuitatem, Armenia nonnullis vocitatur: Edeffa verò cû ipsis circa locis, Osroenæ. Est enim Osroes viri nomen, qui hic regnauit superioribus temporibus, quando hi coloni Persis fœderati erant. Persæ itaque postquam ex Romæis Nisibim & alia Mesopotamiæ loca receperunt, quando contra eos in bellû iuere: regionem quidem extra Euphratem contēnentes, vtaquis & hominibus destitutam, in hac Mesopotamia facile conuenientes, velut in regione & propria & hostili simul existenti, habitauere, inde excursiones continuo factitando. Quando autem Mirhanes prælio apud Daram victus, ac pluribus ex illo exercitu interfectis, ad Persas demum se recepit, pœnas maximas à Cabade sustinuit, ornatum imprimis priuatus, quo crines redimere solebat ex auro & margaritis laborato, qui honor apud Persas maximus secundum regem existit. Nam apud Persas neque aureo anulo, neque zona, neque monili aut aliquo alio insigni ornamento, nisi ex regis munere ac gratia vti fas est.

Euphratisia regio, quæ & Comagene.

Osroena.

Mirrhane ob rem male gestam punitus.

Alamandari oratio, cuius initium à communi experientia sumptum incum finem proponitur, vt Cabade bene sperare iubeat.

13 QVVM itaque Mirghanis re male gesta Cabades omnino rebus diffusus, in magnam veniret animi anxietatem, Alamandarus Saracenus exurgēs ait; *Non omnia, mi rex, est operæ pretium credere fortunæ, neque bella putare cuncta bene succedere, quum nihil omnino inter res humanas præter quàm hominis propositum, calamitate careat. Cuncta enim sibi prospera futura pollicentes, spes non ex voto postea succedens maris exulcerat.*

cerat. Quapropter prudentiores ac euentibus minimum credentes in belli periculo non ex directo consilium, quantum hostibus in omni sint apparatu superiores: sed stratagematis ac artibus quibusdam inimicos circumuenire conantur: quod si aperte concurratur, nunquam certa consequetur victoria. Nunc autem non fas in his, quae Mir-Deus accedit ad belli ratione, quae ex Cabades parte comm-
 rhanes male gessit, o rex regum, adeo vehementer angit, neque item fortunam rursus periclitari. Nam Mesopotamia & Osroina regionis tuis finibus vicine ciuitates mun-
 nitissima omnium sunt, & militum multitudine quanta modisimam esse asserit.
 nunquam prius nunc referta, nec eo nobis venientibus in tuto conatus erit. In regione autem, quae extra Euphratem existit, & huic vicina Syria, neque aliqua munitio neque exercitus alicuius existimationis est. Hoc enim saepe a Saracenis audiui, qui ad haec loca exploranda missi fuere. Hic urbs est Antiochea, & diuitiis, & magnitudine, tum hominum frequentia inter Orientis ciuitates Romaeis subiectas facile princeps; & haec quidem custodia ac praesidio militum destituta est, neque aliud illi populo, quam festi ac deliciae sunt curae, & in theatris continua contentio: ex quo si aduersus eos ex improviso proficiscimur, verisimile fuerit urbem subito opprimere, nullo praesertim hostili occupante exercitu, deinde statim se domum cum victoria diis fauentibus recipere, ac militibus nondum in Mesopotamia sentientibus. Quin neque aquae neque aliorum necessarium penuria te deterreat. Ego enim exercitum ducam quocumque bene esse videbitur. Haec Cabades audiens neque contradicere aut diffidere habuit, quum praesertim ea Alamandri prudentia & rerum bellicarum experientia, tum existimatio apud Persas esset, ut ceteros facile ante celleret. Na annis quinquaginta res Romaeorum ad genua venire coegit: ex Aegypti finibus incipiens usque in Mesopotamiam loca omnia depopulando vastauit, aedificia cuncta incendiando, & homines saepe ad decem milia capiendos, quorum plures nulla de causa interficiebat, reliquos

Addit arg.
 a facili, ut
 principem bel-
 li cupidum
 acrius per-
 moueat.

Alamandri
 res gesta.

Depopula-
 tiones.
 In captiuos
 crudeliter.

magno redimendos dabat. Inter hæc nullus hostiū ei occurrit, neque enim in explorato vnquā in prædam exiit, sed sic subito & adpositè, vt nunquam vacuus redierit. Duces autè ac milites quū percūssatione euenta accepissent, contra illum conuenerunt, res, si qua in parte eū deprendere potuissent, verum imparatos ac sine ordine procedentes hic barbarus inuadens in fugā conuertit, partimque nullo labore interfecit, quū & milites quandoque omnes cū ipsis ducibus cepit. Demonstratus erat Rufini frater & Ioannes Lucæ filius, quos victos postremo reddidit, diuitias eorū immodicas adsequutus. Deniq; difficile cuncta narrare, quæ hic gessit, Romæis maxime omnium infestus. Quas ob res regiā solus obtinens dignitatē, Saracenis inter Persas dominatus est, ac cum toto exercitu quocunque veller in Romæorū regionē irruptionē facere. Nullus autē, neque Romæorū militum caput, quos duces vocant, neque Saracenorū Romæis fœderatorum ductor, qui Chiliarchi dicuntur, idoneus est visus. In qualibet enim regione inimicis congregiebatur. Huius igitur metu Iustinianus Imperator tribus Aretam Gabalæ filiū præfecit, qui in Arabia Saracenis imperabat, regia eum dignitate exornans: quod sane factum nunquam prius inter Romæos visum. Alamandarus autem nihilo minus si nō magis res Romæorum prostrauit, & ipsum Aretam in omni certamine superauit. Quam ob rem perterritis omnibus, ac nemine iam resistente, omnem iam longo tempore Orientem depopulatur, quum & diu sine arte vixerit. Huius tandem tunc viri monitionibus, gauisus Cabades, delectū viroꝝ quindecim milium egit, quibus Ezaretham virū Persam præfecit longo bello exercitatum, hosque ab Alamandaro in itinere duci iussit, qui Euphratem traicientes in

Affyriis

Sollertia.

Fortitudo.

Celeritas.

Felicitas.

Premium virtutis.

Illustris facta.

Aretas à Iustiniano rex dicitur, sed frustra fortissimo duci Alamandaro oppositus.

Ezaretham dux Persarum.

Assyriis terram quandam hominibus desertam ex improviso in Comagenorū regione inuasere (nam semper prima Persarum in regione Romæorum incurfus solet esse, quantum auditu aut alio modo deprendimus) ac omneis re subita perterruere.

14 **Q**UAE ubi Belisarius accepit, primum quidē hæsitaui, deinde ferre auxiliū decreuit, ac idoneo præsidio in ciuitate qualibet constituto, ne Cabades, aut alius hostium exercitus incustodita Mesopotamiæ loca reperiret: ipse vero occurrens, ac Euphratē studio multo traiciens, cū alio exercitu procedebat, qui ad equitum peditumq; quindecim milia cōuenit, quorū Isauri duo milia fuere. Equitibus hi præerant, qui prius apud Darā contra Mirrhanē & Persas prælium instituerant; peditib. vero quidā Petrus ex Doryphoris Iustiniani Imperatoris. Isauros quoque Iustinus & Stephanacius regēbat. His se Aretas addidit cū Saracenorum copiis profectus. Postquā vero Colchos venere, ibidē metati sunt castra. Alamādarus autem & Ezaretas qui apud Cabbula locū, cxx. stadiis à Colchis distantē constiterant, ubi hæc audiuere, periculū formidantes, vltcrius non ausi procedere, retro domū se recepere: descendentes autē, ac Euphratem sinistrorsus habentes, Romæi ponē insequentes in eodē loco, ubi illi dormiebant, nocte sequente remanebāt. Belisarius enim de industria iustū iter suos facere nō sinebat, quod ad manus venire cū hoste nōdum cuperet: sed enim satis ei habere videbatur, Alamādarū in Romæorū dititionem transgressum, deinde sine effectu ad propria remigrasse, quamobrē & duces & milites clam in eū mussitabant, apertē tamen nullus. Persæ autem in Euphratis ripa constitere, quæ contra Callinicum est urbem. Inde quoque per regionem nemini habitatā profecturi, sic Romæorum terram omnino reliquere. Non enim se-

D. ij.

Belisarij cōtra Persas expeditio, in qua sapientis & fortissimi ducis effigies occurrit. primum hæsitaui, deinde auxiliū ferre decreuit, præsidio munit ciuitates, celeriter hosti occurrit, studiosè ingens flumen traiecit.

Occasionem pugna prudenter caperat, hostis consilio elusisse contentus.

*Exercitus
propter ie-
iunium ad
pugnam in-
ualidi ha-
bet rationē.*

*Milites au-
daciores à
prelio non
necessario
reuocat.*

*Hofes fu-
gientes ait
ad prelium
non esse co-
gēdos.*

*Regionis ha-
bendam esse
curam.*

*Deum teme-
rarius cona-
tus minime
promouere.
Exercitum
ad pugnam
esse impara-
tum.*

curi prius, secundum fluminis ripam ire decreue-
runt. Romæi verò apud Surrorum ciuitatem per-
noctauerunt. Inde mouentes, hostes deprēdunt ad
prælium se adcingentes. Instabat autem die proxima
Paschale festum, quod Christiani præ omnibus
venerantes prima eius die cibo potuque abstinent,
nec solum die, sed in multam noctem ieiuni. Tunc
igitur suos Belisarius animatos ad pugnam animadu-
uertens, vt ab hac eos sententia deduceret (nam &
Hermogenes quoque, qui nuper legatus venerat,
hæc etiam noscebat) cogens simul omneis, hæc est
adlocutus. *Quid, ô Romæi sortes, dirum vobis accidit,
aut quid passi, vosmet, in discrimen conicere vultis non
necessarium? Vnam esse victoriam puram ac sinceram
homines arbitrantur, nihil ab inimicis graue pati, quod
vobis in præsens & fortuna dedit, & vester contra ad-
uersarios motus. An non presentibus vti bonis præstat,
quam nos fugientia querere? Perse enim spe multa ducti
in Romæos mouerunt, qua penitus nunc excidentibus in fu-
gam vertuntur. Itaque si eos inuitos mutare sententiam ac
nobiscum prelio congredi cogamus, non amplius victo-
riam semel consecutam possidebimus. Quod si forte male
rem gesserimus, habitus iam trophæis priuabimur, non qui-
dem ab hoste deiecti, sed nobis ipsis. Sed & hostibus nos-
tris regionem sine defensoribus vllis inuadendi occasio-
nem in futurum præbebimus. Hoc insuper vos cogitare
fas est, quod necessaria, nec prorsus voluntaria eligentes
pericula Deus semper adiuvat: absque vero his non habens
vobis in quo se vertant, bene rem gerere non voluntariis
continget. Vobis etiam aduersa multa in pugna contin-
gunt: pedibus enim plures ambulant, ac ieiuni sumus omnes,
præerea quod nondum omnes conuenerunt. His à Belisario
dictis, exercitus non clā amplius eum obiurgabat: sed
in faciem insurgentes aperte hominem imbellē ac
fortitudini resistentem appellabant. Quorum au-
dacia perterritus Belisarius monitionem præte-
ritam*

ritam detractans, adhortanti similis contra hostes videbatur, sese excusans quòd militum animos ad pugnandum paratos prius non animaduertisset, nunc autem fiducia maiore se in eos esse. Igitur aciem in fronte hoc modo disposuit. In cornu sinistro prope flumen omnes pedites locauit, in dextro Aretam cum Saracenis, ipse vero cum equitibus in medio constitit. At contra Ezarethas, vbi paratos vidit hostes, talibus suis est adhortatus: *Nemo dubitet, commilitones, vos quum viri Persæ sitis, si detur optio virtutem vita non commutaturos. Nec opus existimo vobis huiuscemodi proponere deliberationem, quibus pauloante fugientibus periculū, licebat cum ignominia viuere, ac pulchra virtutēque digna delectabilibus posthabere. Quibus autem mori necesse vel in praelio cum gloria, vel à victoribus ad supplicium turpiter ductis, magna profecto insania non pro turpibus eligere meliora. Quando igitur nunc sic se res habent, oportere vos omnes existimo non solum hostes, sed Imperatorem nostrum ante oculos habentes animo ingenti in hac pugna consistere.* His Ezarethas dictis, sic aciem constituit. In dextro cornu Persas, in sinistro Saracenos collocauit, statimque in prælium processere: sed atrox pugna, cædes vtrinque plurima. Sagittæ vtrinque densæ veniebant. Quidam inter vtranque aciem procedentes opera egregia ostentabant. Persæ autem magis à sagittis lædebantur, quòd eorum, quamquam densiores, sine arte tamen mittebantur. Nam Persæ fere omnes sagittarij ac alijs celeriores in emittendo esse ab initio docentur: verum ex molli-

Ezarethas ad suos concio acris & planè militaris.

Pugna Romanorum & Persarum.

Sagittarij inutiles quos.

dunt, utpote nulla armatura contra ictus muniti. Iamque prælium ad duas diei partes protractum, quum exurgentes qui fortissimi in exercitu Persarum videbantur, in dextrum hostiū cornu adequabant, ubi Aretas & Saraceni erant: qui sic aciem eorum in duas partes diduxerunt, ut opinionē facerent res Romæorum à Persis teneri, ex quo nostri minime reliquorū expectātes incursum, in fugam omnes vertuntur. Persæ igitur intumescētes aduersariorū aciem à tergo persequuntur. Romæi autem & via & labore pugne iam fessi, insuper ieiuni ad hanc diei horam existētes, denique ab hostibus ex utraq; oppugnati parte, nō amplius resistebant, sed multi certatim fugientes in proximi fluminis insulas se recipiebant, quidam vero etiam resistentes miram operam ac virtute dignam ostēdebant: in quibus & Ascans erat, qui multis prius ab se interfectis Persarum fortissimis, ad extremum & ipse trucidatus concidit, plurimum de se sermonē hostibus relinquens, cum eoque simul octingēti strenui milites interempti, Isauri fere omnes cū ducibus suis, imbelles quidem homines ac armorū vfu carentes, quod tunc primum ex agricultura rapti ad certamen venerunt prius eis ignotum, quam ipsi ante alios periculi ignoracione, in pugna tunc alacriores ac maiore fremitu sunt visī, & primi fere qui Belisariū timiditatis accusauerint: nec omnes tamen Isauri, sed ex magna parte Lycaones erant. Belisarius autē cum paucis quibusdā in acie permanens, sinem eorum, qui cū Ascane perierunt videre decreuerat, denique cū præsentibus quoad potuit restitit. Vbi autem vidit suos partim cæcos, partim in fugam versos, quō quisque poterat, tunc & ipse cū sequentibus in peditū acie confugit, qui cum Petro etiam pugnant non admodum multi existentes, quod ex eis etiam plures fugissent. Hic itaque

Aretas & Saraceni à Persis iusti fugati.

Ascans vir vus, ipse hostibus venerabilis.

Periculi ignoratio audaciores reddit belli imperitos.

Belisarius prælium instaurat. Nec enim desperatio fortis & prudentem bellum ducē decet.

itaque ex equo ipse descendit, omnes item sequentes idem facere iussit, ac vna pedibus contra hostes auxilio esse. Persæ autem relicta fugientium persecutione, quæ parum admodum duravit, statim se cum reliquis aduersus pedites & Belisarium conuertunt. Nostri terga in flumen versi ne quis hostium retro inuadere posset, cum omnibus, qui aderant, occurrentes hostes reprimere contendunt, rursus atrox committitur pugna, quanquam non pari numero. Nam pedites nostri pauci admodum contra totum Persarum equitatum, non tamen ab eis neque verti vnquam, neque dimoueri potuere. In breui autem spatio reducti, ac scutorum munimine se tuentes, magis hostes feriebant quam ferirentur. Barbari equitatu turbare atque dissoluere confertam eorum phalangem conantes, sine effectu retro rursus reuertebant: nam ipsorum equi clypeorum sonitu perterriti reprimebantur, ac vna cum adfessoribus turbabantur. Sic itaque vtrique vsque ad diei serum perseuerauerunt. Nocte iam superueniente Persæ quidem in castra secesserunt, Belisarius autem onerarium nactus nauigium, in proximi fluminis insulam, quò Romæi confugerant, adnauigauit. Sequenti die reliqui omnes in nauim & ipsi e Callinico aduectam ingressi, in eundem locum adplicuerunt. Persæ autem spoliatis prius cadaueribus domum reuertebant, inter quæ non minorem suorum numerum quam hostium inuenerunt.

15 EZARETHAS postquam cum exercitu ad Persas peruenit, quanquam re bene gesta, Cabadis tamen animum magnopere offendit ex causa huiusmodi. Mos est Persas in bellum ituros ante regem in throno sedentem cum duce totoque simul exercitu comparere, ac quemlibet sagittam vnam in cophinos ad hoc paratos proiicere, eos deinde regio sigillo signatos custodiri: postquam autem

D. iij.

*Peditum glori-
batum &
fortiter ad-
du. equites
pugnantiss
virtus.*

*Ex arethas
offensam Ca-
badis incur-
rit.
Mos obser-
uandus Per-
sarum.*

tra scus man
artes protractio
in exercitu Per
u cornu adoe
quasi sic aciem
vt opinione fe
ri, ex quo no
rum, in sup
ntumelcente
untur. Romæ
fessis, in super i
nique ab hostib
mpius resisteb
n proximi flum
ero etiam resiste
gnant ostēdeba
ltis prius ab se
extremum &
de se sermone
mul octingenti
e omnes cum da
nes ac armoru
x agricultura
ignotum, qua
oratione, in pug
tu sunt visi, &
accusauerint
na parte Lycas
is quibusda in
u Alscane perien
præsentibus quo
suos partim ex
isque poterat, in
u acie confugit
on admodum mu
lures fugissent. B
itaq

in Persidem idem exercitus rediit, quilibet rursus
 sagittam suam ex his aufert: nunciant postea regi,
 quot vacant sagitte, multitudinemque militū non
 reuerforum: qua ratione quot in bello interiere ma-
 nifesti sunt. Interrogatus igitur a rege bzarethas,
 an aliquod Romæorum oppidum cepisset, quando
 cum Alamandaro Antiocheam euerurus exiisset;
 ille nullum ait, verum Belisarium prælio vicisse. At
 rex è sagittis vacantibus victoriam nimis cruetam
 continuo damnas, eum de honore deiecit, proque
 contempto habuit. Ea tempestate Iustiniano Im-
 peratori succurrit, Æthiopes & Homeritas contra
 Persas cum eo societatem iniuisse. Qui autem hi
 sint homines, & vbi habitent, ac quemadmodum
 eos Romæis profuturos Imperator speraret, nunc
 dicam. Palestinæ fines versus Orientem ad mare
 pertinent rubrū. Ipsum verò mare ex Indis inci-
 piens hic in Romæorū ditione desinit, ciuitasque
 Aila vocata prope huius est litus, vbi mare (vt mi-
 hi dicitur) desinens, fretum quoddam valde angu-
 stum fit. Inde verò adnauiganti dextrorsus mon-
 tes Ægyptiorum ad Austrum conuersi sunt. In al-
 tero autem regio hominibus deserta ad Boream
 pertinet. Terra vero ipsa nauiganti vtrinque specta-
 tur vsque ad Iotabim insulam ab Aila vrbe stadiis
 nō minus mille distantem. Hic Hebræi gens libera
 antiquioris habitat. Sub Iustiniano autē nuper Ro-
 mæorū subditi sunt facti. Pelagus inde maximum
 extenditur, vbi nauigantes dextrorsus terram non
 adspiciunt, in sinistra verò nocte insequēti semper
 adplicant. In tenebris enim mare hoc minime pro-
 cellosam, in luce verò æstuosum plerunque con-
 tigit esse: portus hic plures non manufacti sed na-
 turales. Ex hoc nauiganti non difficile vbicunque
 contigerit adplicare. Rectā vero per hoc litus Pa-
 lestinæ montes superanti Sarani tenent, qui Phœ-
 nicum

*Victoria ni-
 mis cruetā,
 luctuosa.*

*De Æthio-
 pibus & Ho-
 meritis.*

Hebræi.

*Mari noctu
 pacifcum,
 interdiu æ-
 stuosum.*

Sarani.

nicum regionem iam dudum incolunt. Est enim Phoenicia in mediterranea in magno tractu procedens, quæ nihil penitus aliud quam palmulas fert. Hanc Iustiniano donauit Abocharalus Saraceno-
 rum in ea parte præfectus, quem imperator Phylarchum Saracenorū in Palestina constituit: qui tutam regionem ab incurſionibus toto tempore custodit, quod barbaris subditis, nec minus hostibus formidolosus ob eius virtutem, tum rerum experientiam fuerit. Ergo quum verboreneus hæc imperator possideat, locorum eius curam minime suscipere valens alij delegauit, quod terra hominibus omnino vacua & inaquosa existat, in medio decem iter dierum prorogata, denique nulla exstimatione digna, minimeque ab eodem imperatore cognita, quum ei dono est oblata. Et hæc in vniuersum de Phœnicia. Horum igitur hominum alij Saraceni littus incolunt, qui Maddeni vocantur, Homeritarum subditi existentes. Homeritæ autem hi in regione vicina iuxta mare habitant. Supra verò ipsos plures aliæ gentes vsque ad Anthropophagos Saracenos esse feruntur. Post hos Indorum genera sunt: sed de his quòd fabulosa multa dicantur, quisque suo modo loquatur. Homeritæ autem contra littus aduersum maxime habitant: qui etiam Auzomitæ cognominantur, quòd ipsorum in ciuitate Auzomide regia sit. Mare autem quod in medio est, vento mediocriter flante quinque diebus ac totidem noctibus nauigatur, nocteque tantum concuti fertur. Idem a nonnullis rubrum appellatur. Qui autem apparet ex hoc nauiganti vsque ad littus & maritimam ciuitatem Arabicus vocatur sinus. Inde quoque regio vsque Gazam ciuitatem Arabia nominatur, cuius regia Petra est ciuitas. Portus igitur Homeritarum, vnde soluentes ad Æthio-

*Phœnicia
Iustiniano
donata.*

*Iustiniani
prudencia.*

Maddeni.

*Anthropo-
phagi Sara-
cens.*

Auzomita.

*Mare ru-
brum noctu
astuosum,*

*Arabia,
Petra.*

*Noua forma
nauium.*

pes adplicare solent, Bulicas dicitur. Nauigantes quoque semper hoc pelagus portum Adularum contingunt. Adulis enim ciuitas est à portu stadiis xx. distans, tantundemque à mari remota, ab vrbe autem Auzomide iter dierum xii. Nauigia quoque & in Indis & in hoc mari non eodem modo quo cætera. Non enim pice nec alio quocunque sunt illita, neque item in eisdem ferro asseres inter se compacti, sed laqueis quibusdam vincti. Causa est, non quam multi existimant, petrae hic quaedam ferrum ad se trahentes: signum, quod Romæorum nauibus ex Aila vrbe in hoc mari nauigantiũ ferro multo concinnatis hic effectus non eueniat: sed quoniam neque ferrum, neque aliud quid ad hoc necessarium Indi vel Æthiopes habent, neque ite eadem ex Romæis mercari queant, lege omnino prohibente, deprenso enim mors pœna est. Circa igitur mare rubrum regio ex vtraque ipsius parte consistit, ex Auzomide ciuitate vsque ad Ægypti fines pertinet in Romæorum ditione: vbi Elephantina est vrbs xxx. iter dierum homini expedito distans. Hic multæ habitant gentes, Blemyes & Nobatæ populi frequentissimi. Blemyes enim regionis media tenent, Nobatæ vero circa Nilum fluuium. Nam hi ante Diocletianum vltterius habitabant, Romanique prolixiores vij. iter dierum fines erant. Is primum hic existens didicit quod oppidorum reditus minimus esset, quod angustam sterilemque terram haberent. Nili enim petre valde sublimes non procul distantes regionis reliqua occupant. Militum quoque magnus hic numerus consistit, quorum sumptibus maximis ararium magnopere grauatur. Simul autem & Nobatæ circa ciuitatem Oasim petras habitabant. Hos igitur Barbaros idem imperator induxit e suis finibus migrantes ad Nilum habitare, ac eis vrbes magnas dare

*Lex de ferro
& aliis
in barbari-
cum non
trãsserãdis.*

*Blemyes &
Nobata. }*

Oasim.

dare promisit, regionemque longe meliorem, atque illa, quam reliquissent. Sic enim existimauit eos non amplius illis, qui circa Oasim sunt, nocituros; ac à regione eis data tanquam à propria, vt verisimile est, alios Barbaros expulsuros. Hæc quum illi libenter acceptassent, statim huc adnauigant, regionem omnem ex vtroque fluminis latere, cum vrbe Elephantina habuerunt: insuper ab eodem imperatore vterque populus certum auri pondus habuere, vt Romanos fines non amplius prædarentur, quod vsque in mea tempora seruatum: quamquam nihilo propterea minus ea loca excurrunt. sic profecto nullo delinimento aut ratione Barbaros omnes retinere licet, quin in fide Romæis aut in officio, nisi tantum timore coercitum militum persistant. Nec profuit eidem imperatori in optima eos terra apud Nilum collocasse, vt firmiores fidelioresque essent; templa hæc & altaria Romæis ac illis communia constituisse, amborum quoque sacerdotes addidisse, quod speraret sacrorum commercio eorum perpetua frui amicitia: ex quo oppidum in ea parte Philas ex argumêto appellauit. Hænanque gentes & Blemyes & Nobatæ, quum alios deos vti Græci, tum Isim & Osyrim magnopere colunt, nec minus etiam Priapum. Blemyes etiam humana hostia Soli sacrificare consueuerunt, qui mos barbarus vsque ad hoc tempus seruatus iussu piissimi principis Iustiniani sublatus est. Narfes igitur genere Persarmenius, cuius supra vt ad Romanos transfugæ memini, illorum militum dux eiusdem imperatoris mandato & templa deleuit, & sacerdotes in custodia vinxit, statuasque illorum Constantinopolim misit. Nunc autem ad institutum prius sermonem redeo.

16 SVB huius belli tempore Hellisthæus Æthiopum rex Christianus, dogmatisque huius maxime

Horum populorum migrationes.

Barbari qua ratione coercantur.

Blemyarum hostias humanas Iustinianus sustulit.

Hellisthæus Æthiops Homeritæ inuadit.

obseruantissimus, postquam ex Homeritis his qui in alterius littoris continente sunt, plures esse ludæos didicit, multos autem sectam veterem colentes, quam gentilem nunc homines vocant; quum non cessarent continuo in vicinos Christianos incurrere, cum classe aduersus eos venit, ac victoria potitus regem cum Homeritis pluribus interfecit, alio surrogato Christiano genere item Homerita, cui nomen Esimiphæo, imperatōque tributo quotannis Æthiopicibus dando domum se recepit. In hoc Æthiopum exercitu serui nonnulli de industria regem redeuntem sequi nolentes inter Homeritas remanserunt, quod eorum tellus sit optima. Hi demum non multo post cum aliis quibusdam in Esimiphæum insurgentes, in arce quadam captum coniecerunt, alio Homeritis item rege substituto nomine Abramo. Is enim seruus erat Romæi viri, qui apud Adulidem Æthiopum ciuitatem prope mare officinam quandam habebat: quod quum Hellisthæus audiisset, Abramum ipsum simul cum sceleris in Esimiphæum socii punire statuit, exercitūque trium milium armatorum vnâ cum duce quodam sui generis contra eos misit: qui exercitus loci amœnitatē captus, non amplius & ipse redire constituit, ac cum Abramo clam collocutus simul de proditione conuenere. Postquam verò in acie constiterunt, pugna commissa ducem suum interficiunt, statimque ad hostes transfugientes ibi mansere. Hellisthæus itaque ira vehementer incensus alium protinus exercitum misit, qui cum hoste decertans ac victus prope domum reuertit. Quamobrem nullo succedente conatu, Hellisthæus in futurum sibi metuens nihil amplius tentauit: quo mox decedente, Abramus eius successori tributum singulis annis dare promisit, eoque modo in regno

*Esimiphæus
Homeritis
rex datus.*

*Abramus
rex eorum
belli aleam
expertus,
priusquam
in regno cō-
firmaretur.*

gno confirmatus est. sed hæc tempore post subsecuta. Regnantibus igitur apud Æthiopas Helliathæo, apud Homeritas verò Esmiphæo, Iustinianus Iulianum legatum reges ambos rogatum misit ob communem in Christum fidem, vti sibi contra Persas essent auxilio: vt Æthiopes quidem ex Indis sericum mercantes ac Romæis mittentes, ipsi quidem pecuniæ maximæ sint domini, Romæis vero causâ existant, vt non amplius numeros in hostes serici emendi gratia transferre cogantur: ex quo vestem conficere consueuerunt, quam olim Medicam, nunc verò Sericam vocant. Homeritæ autem vt Carsum Phylarchum Maddenis constituant, & magno suorum & Saracenorum Maddenorum exercitu in Persarum regionem incurrant. Hic enim Carfus ex genere Phylarchorum ac belli disciplina insignis quendam è propinquis Esmiphæi interficiens in terram fugit, quæ hominibus omnino destituta est. Ambo itaque quod peteret pollicentes, legatū remiserunt. Neuter vero promissis postea mansit. Aethiopes enim mercati ex Indis sericum non poterant, quod continuo Persarum mercatores apud ipsos portus existentes, vbi prius Indorum naues adplicant, veluti regionem incolentes proximam, omneis com meatus emere consueuerunt: ac Homeritis dudum videri, per regionem desertam ac multi temporis itinere prolixam contra homines maxime bellicosos ire. Sed & Abramus postremo, qui & regnū firmissime obtinuit, sæpe Iustiniano promisit in Persidem irruptionem se facturum: semelque tantum iter ingressus statim remigrauit. Aethiopes ergo & Homeritæ hoc modo cum Romæis se habuere. Hermogenes autem tunc postquam velociter prælium apud Euphratem gestum est, ad Cabadem legatus proficiscens nihil de pace egit, cu-

*Iustiniani
ad Aethio-
pes & Ho-
meritas le-
gatio. De se-
rici merca-
tura.*

*Belisarius
ex Oriente
reuocatur.*

*Martyropo-
lis in Sopho-
sena obside-
tur.*

*Oppidano-
rum angustia.*

*Exigua ma-
gnarum re-
rum momen-
ta.*

ius gratia iter cepit, quod ipsum adhuc in Romæ
tumidum offenderet: quamobrem sine effectu re-
diit, ac Belisarius ab Imperatore reuocatus Con-
stantinopolim venit, vt in Vandilos exercitum
duceret. Sittas autem eiusdem Imperatoris ius-
sus ad Orientis custodiam in eius locum profes-
tus est. Persæ vero iterum magno exercitu Cha-
narange & Aspebedo & Mermeroe ducibus in
Mesopotamiam excurrunt, & quando nullus re-
sistere auderet, Martyropolim circumstantes op-
pugnant: vbi Buzes & Bessas præsidio aderant. Ip-
sa autem in regione, quæ Sophosena dicta est, ab
Amida ccl. stadiis distans ad Boream ventum,
prope Nymphium fluuium, qui Persæ à Romæis
determinat. Persæ igitur mœnia oppugnabant,
Oppidani vero quanquam ab initio se acriter de-
fendebant, non diu perseueraturi erant, quòd mœ-
nia ipsa debilia ac expugnata facilia ex magna par-
te essent. Ipsi quoque necessarij ad victum & ad resi-
stendum machinis carebant. Sittas autem & Ro-
mæorū exercitus in oppidum Attacham venerunt
à Martyropoli centum stadiis distans: vterius non
ausi procedere, ibidem castrametauerunt. Erat cū
eis Hermogenes rursus è Byzãtio legatus veniens,
Interea vero res huiuscemodi cōtigit. Explorato
res iã antiquitùs tã apud Romæos quàm Persas lex
est publicè ali, qui clã aduersus hostes ire consue-
uerunt, vt illorū facta diligenter vestigata ducibus
renūciant. Horū itaque multi beneuolentia in sui
generis homines, vt par est, vti conantur; quidã ve-
rò aduersariis secreta referunt. Tunc igitur è Persis
quidã explorator contra Romæos euissus ante Lu-
stiniani conspectum veniens, quū alia multa inter
Barbaros gesta dixit, tum quod Massagetarum gens
iamiam ad Persarum exhibant regionem, cum eis
inde in Romæorum ditionem incurrere parati,

Hæc

Hæc audiens imperator an vera homo loqueretur, periculum facere decreuit; ac eum opibus magnis inducit, vt in Persarum castra profiscatur, qui Martyropolitans oppugnabant, ac Barbaris nunciaret, quemadmodum hi Massagetæ pecunia corrupti à Romæorum Imperatore iam non amplius contra ipsos sint ituri. Hic autem iussa facit. Ex quo Chanaranges cæterique Persarum exercitus magnopere timuerunt.

17 INTER hæc Cabades grauiter ægrotans, Mebodem inter Persas vnum fidissimum aduocans, cum eo de rebus regni ac successoris communicauit, timereque ait, ne quid ab eo decretorū Persæ irritarent: quamobrem vt eius sententia firmior populis appareret, Cosroem filium successorem scribi iussit, statimque decessit. Post autem funus regium elatum ac iusta parenti reddita, Cosroes legi confusus ilico regnum inire paratus erat, nisi Mebodis prohibuisset auctoritas, adseuerantis nihil in hoc genere temere fieri oportere, sed de optimatum ac magistratum sententia, vt res ordine procedens perpetuo duraret. Itaque senatu ad hoc congregato Persarum, Mebodes Cabadis commentarium recitauit: illi virtutis Cabadis ac officij memores Cosroem filium regem Persarum declarant: sic ille rem suscepit. Apud Martyropolim vero, quum Sittas & Hermogenes ciuitatem tueri se non posse conspicerent, certos ad hostes mifere, qui in eorum venientes conspectum hæc dixerunt; *Fas iam vos paci studere, ac omnis inimicitia penitus obliuisci, nec tot bonis vtriusque reipublicæ esse impedimento. Adsunt iam prope legati de concordia ad regem vestrum proficiscentes, vt quæ sint ex vobis amulorum transigant, parati enim sumus de his ita vt dicimus euenturis obsides vobis viros imprimis nobiles dare: hæc illi.* Nuncius interim in castra de mor-

Exploratorum Iustinianus auro corruptis.

Mors Cabada.

Cosroes patri successit.

Laudatus mos Persarum, in rege constituen do.

Martyropolis obsidio soluitur.

te Cabadis, ac de Cosroe rege constituto venit. Illi res nouas simul & Hunnorum irruptionem timentes, oratorum sermonem libentius audiuerunt, statimque obsidibus acceptis Martino & Genecio vno ex Sittæ doryphoris obsidionem soluentes domum reuerterunt. Nec multo post Hunni in fines Romanorum ingressi, postquam hic Persarum exercitum non offenderunt, paulo post excursionem facta domum se receperunt. Mox Rufinus, Alexander, Thomas & Hermogenes legati ad regem Persarum missi ad Tigrim vsque venerunt: quos ubi Cosroes vidit, obsides subito missos fecit. Legati adstantando multa demulcentia dixerunt, ac minime Romanorum dignitati conuenientia: quibus Cosroes captus, pacem prius termino carentem decem supra centum annis concessit hac conditione, vt qui militibus in Mesopotamia præficeretur, nõ amplius apud Daras, sed apud Constantinam urbem continuè moraretur sicuti olim consuevit. Arces quoque apud Lazos Pharangium & Bolum sibi reddi oportere: quæ quum nomina sint etiã mensurarum centum pendencia libras, tantundè auri à Romanis poposcit, ne Daras euertere cogantur, ac à sumptu communi cum Persis in custodiendis Caspiis portis simul eximantur. Hic legati cum alia proposita laudassent, arces tamè dare non posse dixerunt, nisi Imperatore prius cõsulto. Visum est igitur Rufinum super his Byzantium mitti, alios verò donec ille redeat expectare, dato dierum l. x. spatio redeundi. Is postquam Byzantium venit, Imperatori quæcunque Cosroi de pace sunt visa refert. Ille his omnibus faciliè annuens, pacem firmari iussit. interim fama quædam non vera ad Persas penetravit, Iustinianum iratum Rufinum interfecisse, cuius rei gratia Cosroes turbatus cum toto exercitu in Romanos proficiscitur, Rufinus

*Hunnorum
excursio.*

*Legati assen-
tatores.*

*Leges pacis
à Cosroe con-
cesso.*

*Pacis leges
ad Iustinia-
num delata-
te.*

*Pax firma-
ta.*

Rufinus interim reuertens non longè à Nisibi vrbe erat, apud quam illi conuenerant, vt postquam pacem firmassent, huc pecuniam ferrent. Verum Iustinianum arces apud Lazos Persis concedere iam poenituit, literasque idem contra iam dicta legatis scripsit, nullatenus eas Persis tradi. Tunc enim Rufinū cogitatio subiit velox potius, quàm secura, in Persarū terram pecuniam ferre, protinusq; Cosroë adiens pronus in terram supplicat, ne in Romæos exercitum ducat, sed in aliud quoddam tempus bellum differat, seque propterea ei pecuniam traditurum. Cosroes autem inde surgere iubens cuncta facile concessit. Legati igitur cum pecunia Daras veniunt, ac Persarum exercitus retro remigravit. Tunc itaque Rufinum legati socij suspectum habentes apud Iustinianum insinulauere, ex hoc coniecturam facientes, quòd cuncta Cosroes quæcunq; ille voluit persuasus cōcessit. Imperator vero nihil propterea mali in eum ostēdit. Breui deinde post tempore Rufinus ipse & Hermogenes rursus ad Cosroem de pace mittuntur, conuentumque inter eos, vt ambo vtrinque oppida ablata inter se restituat, nec vllus apud Daras milicum præfectus existat. Sic igitur pacem aperantò, hoc est, sine termino fecerunt, anno Imperij Iustiniani septimo: ac Romæi tunc Pharangiū & Bolon arces cum pecuniis Persis tradidere. Ex parte alia Persæ Romanis oppida apud Lazos, præterea Dagarim reddidere, alium pro eo virum recipientes. Is enim Dagaris tempore post, Hunnos sæpe in fines Romæorum ingressos in præliis superans fugauit; erat enim in bello præter cæteros fortissimus. Hoc igitur modo ambo sædera iunxerunt. Post hæc statim vterque princeps à suis insidias passi sunt, quo nam modo iam dicam. Cosroes Cabadis filius ingenio vehementi & inquieto, simulq; rerū nouarū cupido erat.

Iustinianus mutat sententiam.

Quam Rufinus prudenter emendat.

Nec propterea in odium Iustiniani incurrit.

Pax inter partros inter Romanos & Persas.

Dagaris fortis belli dux.

Cosroes indoles & fortis.

*Regem mo-
noculū Per-
sa repudiāt.*

quamobrem ipse tumultu seditioneque plenus, ut alij similiter essent, causa fuit. Igitur eius perasi dominationem Perfarum nobiles ac sapientes, alij regem ex Cabadis item domo sibi facere in concilio deliberant. Oprabant autem Zamam, verum quod monoculus esset, uti supra narratur, lege prohibebatur: hoc tamen remedium visum eis adhibere, ut Cabadem patri cognominem successe-rem, Zamam verò natu maiorem ei adstantem constituerent, qui res Perfarum pro arbitrio dirigeret. quapropter Zamæ consilium referunt, eum-que prensant, ac multa alacritate ad rem suscipiendam adhortantur: quumque ille obtemperasset, occasionem quærebant, quo nam modo Cosroem inuaderent.

*Cosroes in
suis cadibus
grassatur.
Regnandi
cupido effe-
ra est.*

18 CONSILIUM verò iā diuulgatū vbi Cosroes accepisset, prohibere conatus Zamā ipsum ac eius reliquos fratres cū omni virili stirpe interfecit: sustulit itē omnes Perfarū nobiles, qui cōsilio essent adhibiti, aut eius quocunque modo participes fuissent, inter quos fuit Abespedes Cosrois auunculus. Cabadem quidem Zamæ filiū paruū adhuc, Ad eogundubadi Chanarangi qui eum nutriebat mandat uti puerū de medio tollat. Ille autem vbi de regis voluntate accepit, dolens flensq; calamitatem hanc cū vxore ac pueri nutrice communicat; vxor verò lachrymans ac viri genibus aduoluta rogauit, nulla ratione eum interfectū iri, Cogitantes igitur inter se, quo nam modo seruare possent, abscondere ac eā nutrire visum est eis, ac protinus ad Cosroē scribere iā sublatum: atq; ita egerūt, adeoq; occultum tenuere, ut nullus hominum sciret, præterquam Varames eorum filius, ac vnus ē seruis, qui longē fidelissimus videbatur. Tempore verò procedente postquam Cabades ætate creuit, timens Chanaranges ne res in lucem veniret, eum cū pecunia

*Cabades Za-
mæ F. quo-
modo serua-
tū.*

*Chanaran-
gū sollicita
zandens de-
fessā.*

cunia dimisit, vt vbicunque posset fugiens latitaret, resque tunc aliquandiu occulta fuit. Tempore insequente Cosroes quum in Colchidem cum magno exercitu proficisceretur, sicuti mihi postea dicitur, secutus est & Chanarangis filius Varames alios secum seruos ducens, inter quos erat ille seruus rei conscius. Is itaque Varames omnia de Cabade gesta refert, testemque seruum adducit. Hæc vbi Cosroes audiuit, ira incensus graue putauit hæc à Chanarange suo seruo pati, quumque eum facile capere non posset, hæc est meditatus. Quando Colchis domum reuersurus erat, ei scribit quemadmodum cum omni exercitu decreuerit in fines Romæorum inuadere, nec in vnam tantum partem, sed bifariam exercitum diducere, vt extra & intra flumen Euphratem contra hostes esset incursus. Vnam itaque exercitus partem ipsemet erat in hostilem ducturus, alteram nulli seruorum æquum rege honore facile crediturum, nisi tantum Chanarangi ob virtutem: quamobrem in tanta necessitate maturet ad eum protinus venire, vt de consilij sententia simul omnia, quæ ad hanc rem opus, decernat, certosque post eum ire iubet. Hæc vbi Chanaranges legit, lætatus ob honorem ei à rege collatum, oblitusque domesticorum malorum statim iussa peragit: erat autem senex, quumque equi frenum negligentius regeret excidit, crûsque propterea læsus, necesse fuit ei apud eundem locum ob curam remanere: cui rex eò veniens obuiam, ac claudum offendens minimèque militare aptum, in aliqua contineri arce donec curetur mandauit, sic eum ad supplicium euntem certi subsequentes de medio sustulerunt, virum omnino vnum inter Persas in bello inuictum, & qui gètes Barbarorû duodecim Cabadis adiecit imperio. Hoc extincto eius filius Varames Chanarangi magistratui paterno

Cosroes Chanarangem per insidias necat.

Fortes viri apud tyrannos in perpetuo periculo versantur, & tandem indigno fato percutiunt.

*Cabades ad
Iustinianum
fugit.*

*Mebodes à
Cosroë neca-
tur.*

*Sycophanta
aulici vete-
re odio du-
cti illustres
viros faci-
lè pessun-
dant.*

*Seditio Cō-
stantinopo-
li mota.*

*Venetorum
& Prasino-
rum certa-
mina. Vel
leuissimæ
factiones
de ciuitati-
bus mature
colledæ sunt:
aliquin de
exiguis istis
scintillis
inextingui-
bilia nasci-
tur incen-
dia.*

successit. Non multo post tempore siue Cabades ipse Zamæ filius; seu quis alius Cabadis sibi nomine vsurpato (nam Cabadi regi ore similis erat) Byzantium venit, quem Iustinianus vt Cabadis nepotem honore magnificentiaque multa excepit. Et hæc quidem circa Persas in Cosroem insurgentes sic contigerunt. Postremo item Cosroes Mebodem sustulit hoc modo. Zabergani mandauit Mebodem vocari, qui quum iussu perageret, ille se iam iam venturum respondit, quamprimum rem presentem, quam tractabat, cito absoluisset. Zaberganas verò odio in eum verere ductus regi retulit Mebodem nolle venire, quum alia sibi negocia sint. Cosroes igitur iratus quendam è sequentibus mittens iussit ad tripodem eum ire. Quid autem hoc sit, mox indicabo. Tripus ferrea ante regiam semper stare solebat, quando autem Persarum aliquis audit regem contra se grauitè iratum, non ei fas neque in templum, neque aliò quouis confugere: sed apud hanc tripodem regiam expectare sententiam, nullo penitus ipsum seruari rogante. Hic Mebodes miserabili specie plures confedit dies, donec eum quidam iubente Cosroë interfecit. Hæc viri merces post multa & præclara in regem beneficia.

19 S V B idem tempus apud Byzantium populi seditio improuisa contigit, quæ maximè præter opinionem fuit hoc modo. Populi in qualibet ciuitate iam dudum in Venetos & Prasinos diuiserant (fullonia quidem nomina) quorum gratia inter spectatores & pecunias erogare, & corpora diris cruciatibus adfligere, denique ignominiosam oppetere mortem non dedignantur. Certant enim cum opposito, non animaduertentes cuius gratia periculum subeant: nasciturque illis erga proximos inimicitia quædam nulla de causa, quæ nec generi

neq

nec necessitudini vlli parcat: apud hos vincere fuerit, si qua impietate in deum vtantur, si & leges & res publicæ violentur. Cuius sceleris participes quoque fœminæ sunt; non solum ipsos sequentes viros, sed cum eis si oporteat in certamen descendentes, quamuis aliâs in theatrū non veniant. Super quibus nihil ego satis habeo dicere, nisi morbū hunc esse animi communem, qui omnes ciuitates ac populos inuasit. Tunc autem magistratus qui erat Byzantij, horum quosdam seditiosorum ad supplicium ducebat: reliqui verò simul conuenientes rapiunt, ac in carcerem ingressi eos qui pari seditione aut alia quavis turpi causa victi erant, liberant, ministros ac satellites magistratum sequentes interficiūt. Ciues si qui boni relictī erāt, in proximam continentem traicientes cōfugiunt. Ignis tota vrbe haud aliter quam ab hostibus cernebatur, ex quo Sophiæ templum, & Balneum, & augustæ domus vestibulum vsque ad domum Martis vocatam flagrarunt: præter hæc quoque porticus magnæ vsque ad forum Constantini appellatum, tum domus opesque maxime consumptæ. Imperator vnâ cum coniuge & quibusdam senatoribus sese in palatio includens quieuit. Signum hoc tribus inter se dedere, *Vince*, ex quo nomine ea seditio in hoc vsque tēpus appellata est. Prætorij præfectus tunc Ioannes Cappadox erat: Tribunianus autem Pāphylus imperatoris Paredrus, quem magistratum Romæ Coæstorem, Latini Iurifconsul tū vocant. Horū alter Ioannes artium liberaliū ac disciplinæ omnis expertus fuit: nihil enim è scholis nisi tantū litteras ab initio malas, & has male scribere didicit, naturę tamen robore omniū quos scimus vehemētissimus, ac nosse opportuna idoneus, tum rebus dubiis viam reperire, cum his vitia misceuit ingētia. Nā imprimis improbus ac natura ma-

*Seditiosorum
audacia.*

*Constantino
polis incēsa,*

*Imperato-
rio aula
squallida fa-
cies, tantis-
per dum vi-
get seditio
popularis.*

*Ioannis præ-
fecti præto-
rio elogium.*

*Pessimi viri
descriptio.*

lesicus, neque dei ratio, neque hominum reuerentia respectus vllus. Perdere insuper hominum vitas vrbesque delere ei curæ fuit, ex quo breui tempore multas opes confectus est, quas vndecunque rapere simul & perdere natus erat. Voluptatibus insuper deditus, ebrietati quoque ac saturitati vomitibus occurbar: & Ioannes quidem talis erat. Tribunianus verò contra vir moribus & disciplina omnium artium nulli secundus. Iustum secta batur lucrum, singulis diebus leges aliquas aut antiquabar, aut condebat, vt ex vsu esse videbat. Donec igitur populus pro colorum nominibus inter se distidebat, nulla erat ratio eorum, qui in republicam peccabant. Postquam verò simul conspirantes in seditionem se conuerterunt, aperte per totam ciuitatem in hos duos probra coniciebant, ac sedulo ad necem quebant. Quamobrè Imperator satisfacere cupiens, ambos de magistratu deiecit, ac Phocam virum patricium præfectum prætorij constituit, prudentissimum virum ac æqui seruantissimum. Basilidem verò Coæstorem fecit, mansuetudine ac æquitate inter patricios clarum: in hos igitur inuidia aut insectatio nulla fuit. Die verò quinta tumultus sub vesperam Iustinianus Hypatio & Pompeio Anastasij principis sororis filiis domum celeriter ire iussit, siue res nouas in proprium corpus ab eis parari suspicaretur, siue fatum eos duxerit. Hi de inuadendo imperio coniurati, ac quod euenit timentes, ne in regia à populo violarentur, dicebant se non ordine facere, si suum Imperatorè in tam graue periculum conicerent. Hæc audiens Iustinianus, etiam magis suspicans, eos statim iussit discedere: qui domum tandem venientes, die sequenti oriente sole fama est vtrunque in palatio morari: populus itaque omnis adcurrès Hypatium Imperatorem consalutat, in forúmque ad rem suscipiendum

Tribunianus qualis fuerit.

Vulgi insana.

Prudentis est naucleris ad ventum pecum vela accommoda re.

Hypatius imp. per se dissosus factus.

inscipiendum ducunt. Maria verò eius coniunx prudentissima simul & castissima virum prensans vociferabatur; vlulatuque multo ipsum ab eo facinore retrahebat; ad mortem, non ad Imperiũ trahidictitans. Tãdem à turba compulsã destitit. Ipsum igitur in forum Constantini productum in regiam reuocauit: quũque ad manus diadema; quo Imperatores redimiri solent, non haberet; tũc quoddam aurum supra caput eius ponentes Romanorũ Imperatorem declarant. Iamque ad consilium senatoribus, quicunque in aula aderant, conuenientibus; plures pro illorum parte dictæ fuerunt sententiæ. Origenes autem ex eis vnus surgens hæc ait: *Res presentes, Romæ, bello decerni non possunt. Bellum enim & regnum omnium inter homines maxima esse palam est. Res quidem maxima non temporis breuitate, sed probo rationis consilio ac corporis labore gubernantur, que quidem hominibus non admodum repente succurrunt. Si enim in bellum descendamus, in præcipiti ac momento nostra salus erit, de que omnibus hic in tempore periclitabimur, fortunamque quomodocunque res eueniet vel adorabimus, vel omnino accusabimus, quod res veloces in fortune plerũque temeritate versantur. Si autem otiosus res presentes administrabimus, Iustinianum quidem minime capiemus, potius eorum sententiam sequentes, qui eum aufugere sinent. Spretum enim imperium deficiente cottidie robore continuo fluit atque deficit. Habemus insuper regias alias, quæ Placilliana & Helena appellantur, vnde opus ei soluere, si bellum inferre, aut aliud quid tractare decreuerit. Origenes hæc ait. alij quoque, quod turba facere consuevit, contra ocyus agendum expedire opinantur: nec minus Hypatius rem adcelerabat, ac in Hippodromum confestim contendere. quod nonnulli de industria dixisse ferunt, quod in partes Iustiniani adspiraret.*

20 Ex alia parte qui Iustinianũ sequebantur, in

E. iij.

Maria prouidens consilium.

Furiosa multitudo misit arma.

Origenis sententia, quæ populum ad arma exorta horretur, arg. sunt ptis ab inutili, impossibili, & contra modum.

Scinditur studia in contraria vultus.

sciendæ

*Animosae
mulieris
Theodora
Augusta
consilium,
non esse su-
giendum,
sed exilio
honestam
mortē prae-
ferendam.*

cōsultatione & ipsi posuere, utrū manere vel fuge-
re expediret. Theodora itaq; Augusta inter hos pri-
mum sic ait: *Fœminas inter viros non oportere audere,
vel in rebus dubiis leuiter agere, nūc maxime tempus est.
tibi enim res in periculum uertitur, nihil magis expedit,
quàm in promptu optimum capere consilium. Existimo
igitur fugam, si unquam, nunc maxime, etsi salutem pa-
riat, minime nos decere; quando semel nato non mori
quandoque minime concessum. Illi autem, qui semel impe-
rauerit, exilium nequaquam tolerabile. Possēme ego pur-
pura semel adsumpta priuari, aut diem uiuere unum, in
quo me Augustam aduenies non saluauerint? Igitur o-
ptime Imperator, uolenti nunc uiuere procul dubio nullo
negocio licet, pecunie nobis magna vis, mare opportunum,
nauis igitur multa. Considera tamen, ne seruato tibi contingat
uitæ iocunditatem cum mortis ad extremum acerbitate
commutare. Mihi autem antiquum sanè placet prouer-
bium, Quam pulchrū est, in sepulchri elogio Imperatorem
adscribi.* Hæc Theodora dicente cæteris fiducia est

*Mulier uiri
li animo vi-
ris multo bre-
uissimum a-
dimit.*

*Fortissimo-
rum ducum
presentia,
res maximi
momenti.
*forte ten-
tasset.*

orta, omnesq; in cōcilio ad fortitudinē conuersi,
qua se via defendere possint, ac bellum mouēti re-
sistere, meditabantur. Milites namque omnes ac
reliqui in aulā Imperatoris ei minime clā adficia-
bantur, verum exitum rerum expectantes diffimu-
labant. Spes namque omnis in Belisario ac Mundo
ducibus erat, quorū Belisarius nuper è bello Persi-
co reuertens, quum presentia omnia remedia * se-
stinasset, tum doryphorum ac scutigerorū mul-
titudinem in periculis exercitaram ac fidā præsto
paratam secum habebat. Mūdus verò Illyricorum
dux factus fortuna quadam dominabatur, barbaros
Eruolos ducens, tunc quibusdam necessariis de cau-
sis Byzantium accersitus forte ueniebat. Hypatius
igitur postquam ad Hippodromum uenit, statim
ascēdens ubi Imperator consilere consuevit, ac
equestre gymniciūque solitus est spectare certamē,
in eius

*Hypatij ca-
ca temeri-
tas.*

in eius throno confedit. Mundus autem per portam Cochleam ex rotunditate dictam egressus est. Belisarius vero primum quidem aduersus ipsum Hypatium & thronum augustum ascendit. Vt autem in proximam habitationem venit, vbi militum custodia antiquius est, clamat iubens illos confestim portam aperire, vt contra tyrannum eat. Illi vero, quod alteri nequaquam fauere, nisi v victoria obuenuisset, decreuerunt; illico resistunt. Reuertens igitur Belisarius, periisse iam res imperatori renunciat, milites quoque qui in palatij praesidio erant, ad res nouas excitatos. Iussus igitur ab eodem ad portam Aream vocatam, ipsiusque vestibulum ire, cum maximo labore per cadauera & loca semicobustata exiens ad Hippicum ascendit, ac postquam ad Venetam constitit portam, quae dextrorsus imperatorio throno est, in Hypatium ipsum primum ire constituit. Existente autem hic parua porta, quae clausa a militibus custodiebatur, timuit ne in loco angusto populus congregatus ipsum cum sequentibus interficiendo facile in imperatorem incurrerent. Considerans igitur, quod aduersus populū esset eundem, qui in Hippodromo constitierunt multitudinem quidem innumerabiles, & absque ordine sese confundentes, ipse ceterique eius iussu stridentis gladiis cursuque & clamore multo in ipsos tendunt. Populus autem, qui & in turba, & in ordine militari consistebant, postquam milites viderunt thoracatos cum ensibus ferientes, qui existimatione multa & belli gloria pollebant, euestigio fugam clamore multo, vt par est, adripuerunt. Mundus autem iuxta consistens, ac volens rem iuuare (erat autem audax natura, simul & in agendo promptus) stetit anceps, qua nam via vteretur. vbi Belisarium in hoc certamine vidit, recta in Hippodromū per ingressum, qui Mortuus dicitur, inuadit. Tunc

*Belisarius
& Mundus
opponuntur
Hypatio.*

*Seditio in
primaria
urbe constā
tiores animos de
rationis sede
quodammodo
deturbat.*

*Belisarius
ingentem in
populo caedē
edit. Seditio
forum in
struos exitus.*

trū minere reli
ugula inter bo
num oportere au
maxime tempu
nihil magis ex
confiliam. Exi
tū, est saltem
emel nato non
tem, qui semel
le. Possimoz ego
m vincte vnu
atuerint? In
ere proculdubio
gnare oppo
ernato tibi cont
entremum acerb
sanē placet pro
elogio Imperator
xeris fiducia
iudine conue
illum mouēit
amque omnes
inime clā adfio
pectantes diffin
Belisario ac Mun
per ē bello Per
onia remedia & b
scutigerorū mu
am ac fidā prā
verō Illyricorū
nabatur, barbari
ecessariis de cu
niebat. Hypatius
u venit, itam
re consuevit, ut
pedare certamē
in eius

verò vtrinque Hypatij coniurati certatim cæduntur. Postquam verò clara iam conuersio facta est, cædēsque multa populi subsecuta, Boraides & Iustus Iustiniani fratris filij nullo resistere iam amplius audente, Hypatium è throno raptum ducentes imperatori, simulque Pompeium tradiderunt. In hoc die è populo amplius quam x x x. milia desiderata. Ambos igitur Iustinianus in arcta custodia iussit adseruari. Hic Pompeius quidè plorabat, ac digna misericordia loquebatur. Erat enim vir in malis huiuscemodi minime versatus, Hypatius autem eum multis increpans, non oportere ait eos, qui non iuste pereunt, flere: se autem à populo coactos rem suscepisse, nec in imperatoris Iustiniani iniuriam postremo in Hippodromum venisse. Postera verò die ambo à militibus cæsi, & in mare proiecti. Imperator autem eorum ac aliorum, qui eius consilij factique participes fuere, opes omnes publicauit. Reliquos verò omnes, tum Hypatij ac Pompeii liberos pristinae dignitati restituit, opibusque (quod fortasse multi ex amicis sunt consecuti) donauit. Hic seditionis Constantinopolitane finis.

Hypatius & Pompeius capti. Per duellum duces tandem in manu Dei & hominum incidunt. Porro si à populo furente coacti tan grauius plectuntur, quid fiet illi quorum deplorata audacia ipsi occis etiam aperta est?

De Tribuniano & Ioanne, quorum antea mentio, narratio historica.

Pessimè sibi consulit qui heroinam auctoritate & ingenio valentem læcessit.

21 TRIBUNIANVS autem, & Ioannes sic honoribus deiecti, vt supra memorauimus, tempore post eisdem restituti fuere. Sed Tribunianus multis post magistratum viuens annis ex morbo decessit, vir qui nihil à quoquam ingratus est passus, quum natura micis & humanus esset, quibus moribus simul & doctrina singulari vnicū auaritiæ morbū obseurabat. Ioannes verò cōtrā omnibus grauis & difficilis, auaritia, crudelitate, perfidiāq; infamis, eōq; insaniz processerat, vt Theodoram Augustā feminā sapientissimā apud virū calūniaretur. at illa cū diuersas eū perdēdi occasiones quæreret, hæc ei, quā mox dicā, succurrit. Belisarius ex Italia, vbi res gefserat, vnā cū Antonina cōiuge reuocatus, vt in Persas

fas iret, omnes Byzantij suæ repperit virtuti hono-
 riq; fauētes, præter hunc Ioannē, non alia de causa,
 quam quòd ipse omnij in se malevolentia, ille cō-
 trā benevolentiam cōtraxit. quòdque in eo spes ef-
 set Romæorum, rursus ad bellum mittitur Persi-
 cum, relicta domi Antonina. Hęc scēmina omnium
 vna sagacissima, ac rebus dubiis viam subito reppe-
 rite aptissima, quū Theodoræ Augustæ gratificari
 cuperet, hæc excogitauit. Erat filia Ioanni Euphe-
 mia, pudicitia insignis, ac admodum iuuenis, eaque
 de causa valde decipi apta; quam pater, quod vnica
 ei esset, magnopere diligebat. Hęc Antonina blan-
 diēdo pluribus diebus ad amicitia sibi cōciliare cu-
 rauit. arcanorū propterea participem facere nō est
 dedignata, cū qua quandoque in cubiculo sola exi-
 stens de sua fortuna parum secūda per simulationē
 quæta est, quod vir suus Belisarius, quū Romani im-
 perij fines longe atque prius erant, dilatasset, duos
 præterea reges cū tot diuitiis Byzantiū in triūphū
 duxerit, Iustinianum tamē ingratū repperisset, rem
 que publicā vt iniustā valde detestata est. His que-
 relis adsentiens Euphemia, simul & ipsa præsentis
 status conditionē ob scēuitiam persecutionēque
 Theodoræ Augustæ vituperauit. *Huius, inquit, ma-*
di vos, o carissima, causa estis, qui viribus, quas possidetis,
vti non vultis. At illa excipiens: non ait, filia possumus
in castris nouarum aliquid rerum aggredi, nisi aliqui no-
bis intus sint auxilio. Quòd si tuus pater veller, facile qua-
cunque Deus iuberet, exequeremur. Hęc audiens Eu-
 phemia, protinus se id efficere recepit. Nec mora,
 inde discedens rem ad patrem detulit. Hic vero
 lætatus facile hanc esse viam ad imperium exi-
 stimauit. quapropter statim se rem facturum
 promisit, ac filia iussit, vt die postera daret
 operam, vt in colloquium cum Antonina & ip-
 se admitteretur, sidēque suam obliget.

*Idoneum ad
 difficilia
 explicanda
 instrumētū.*

*Muliebres
 & mira, sed
 auilica, ar-
 tes.*

*Garrulita-
 te & stulta
 curiositate
 incauta vir-
 go patrem
 euertit.*

*Vecors pa-
 ter, ambitio-
 ni aures præ-
 bens, à ma-
 la mente
 in præceptis
 agitur.*

Antonina Ioannis voluntatem audiens, ac hominem procul à veritatis cognitione deducere quærens, nunc ait nos simul congregari tempus opportunum, quando nulla suspicio rem prohibere sit apta. Nam ad virum in Orientem niox se iruram dicit, ac primum è Byzantio digredientem in suam villam, quam Rufinianas vocabant, prima die diuersuram. Huc itaque Ioannem vt salutantem ac prosequentem venire oportere, ac sermonem de re tota conferre, tum fidem vltro citroque recipere. Hæc itaque ab ea dicta probe sunt visa Ioanni, ac certa huic negotio dies constituta. Interim Augu-

Antonina, astutissima mulieris nove artes.

Cæca ambitio solidum mancipium execat.

In caput Ioannis con filium.

Effrenis lingua merces, consiliorum frustratio et multiplex calamitas.

Ambitosus nebulo dum ascendere putat momento deurbatur, solitudinem indecoram colere coactus.

gusta omnem sermonem ex Antonina percipientem collaudat, simulque ad rem prosequendam adhortatur: illa discedens, ad Rufinianas proficiscitur. huc Ioannes rem transacturus nocte venit. Theodora verò re prius imperatori patefacta, Narsen eunuchum & Marcellum præfectum vigilum palatij ad Rufinianas cum multis militibus misit, vt inquirentes de Ioannis gestis, si eum rebus studere nouis compererint, statim interficiant. hi vbi ad locum peruenerunt, post septem quandam latitantes nocte sermonem omnem Ioannis cum Antonina hauserunt: vbi ille effreni lingua ea, quæ cõtra Iustinianum decreuerat, adseuerauit; ac iuramento grauissimo denuo firmavit. Narses verò & Marcellus extemplo in ipsum tumultu, vt par est, factò irruentes à doryphoris Ioannis proxime cõsistentibus prohibiti sunt: Marcellus etiam ab vno ex eis, nescio qui vir esset, sauciatur. Ex quo Ioannes elapsus in ciuitatem fugit. Quod si animo confidenti recta ad imperatorem venisset, profecto nihil ab eo mali sustinuisset: verum ad templa confugiens, Theodore potestatem dedit in ipsum insidiis vtendi.

22 Igitur de magistratu primum deiectus, in exilium

exilium in Cyzici suburbanū, quod Artacem vo-
cant, missus est, vbi presbyteri tantum habitum,
non autem sacrificandi animo sumpsit, ne impedi-
mento fieret ad repetendos forsitan honores, quo-
rum spem non omnino abiecerat. Bona eius Con-
stantinopoli publicata, quanquam bona pars ei Im-
peratoris benignitate dimissa est. Cum his itaque
ac aliis quæ occultauerat ditissimus etiam reman-
serat, eaque vixit nihilominus licentia, & his de-
liciiis quibus prius, adeo procul ab omni cura fuit,
quamobrem odium in se Romæorum accumula-
uit, perspecta hominis impudentia & in calamita-
te merita inconsiderantia. Verum Deus eum gra-
uiori pœnæ puto reseruauerat, quod hoc modo
contigit. Erat quidam apud Cyzicum episcopus
Eusebius, omnibus, cum quibus versaretur, non
minus quam Ioannes grauis. Hūc Cyziceni apud
Imperatorem accusantes, ad iudicium accersue-
runt: verum eo viribus ac potentia resistente, ni-
hil tunc egerunt. Conspirantibus demum quibus-
dam iuuenibus in foro interficitur. Erat autem
Ioannes in dissensione cum Eusebio, ex quo illi in-
fidia imprimis prouenisse putabantur. Mittuntur
igitur è senatu Romæorum qui crimen cædis in-
quirant. hi Ioannem ante omnes in carcerem con-
iiciunt, deinde hominem olim inter patritios po-
tentissimum, & præfectum, & quandoque consu-
lem nudum more latronis constituentes, autores
cædis dicere coegerunt. Deinde cunctis ei bonis
direptis, breui tantum eum ac lintea contentum
veste naui imposuerunt, sic itaque circumductus
per torum Aegypti iter, vsque ad Antrinoi urbem,
petere ab obuiis stipem cogebatur. Hic verò tris
annos in custodia seruatus est. Quòdque mirū, in
tantis erumnis constitutus nunquam imperandi
spem dimisit, sed & quosdam Alexandrinos publi-

Noua in stultum ambitiosum Dei iudicia.

Eusebius, non mine pastor, re ipsa Lupus interfectus.

Non semper cõuenit inter malos.

Ioannis mira & merita supplicia. Ambitio in sanabilis.

audient, ac be
monone deducere
gredi tempus op
rem prohibere
tem nos se irura
pedientem mi
ant, prima de
ut vt saluante
re, ac sermones
tro citroque rec
obe sunt visa loc
ffitura. Interni
Antonina perip
rem prosequen
ufinianas prod
cturus nocte ve
atori patefacta
præfectum vige
ltis militibus m
is, si cum rebu
interficiant. hi
ptem quandam
m Ioannis cum
ni lingua ea, qua
dseueravit; ac n
avit. Narses ven
nmultu, vt part
oannis proxime
cellus etiam ab
iatur. Ex quo Ioa
Quod si antimo
emisset, profecto
m ad templa con
dit in ipsum in
orum deiectus
exili

cè aurum debentes palam etiam calumniabatur. Post decem itaque annos male administratæ reipublicæ a Ioanne pœna exacta. Nunc ad institutum supra sermonem reuertar. Belisarius in Orientis expeditione dux rursus constitutus, in Africam deinde missus, ea potitus est, sicuti mihi postea dicitur. De qua victoria quæ Cosroes accepisset, grauius tulit, pœnitentia ductus, quod pacem cum Romanis fecisset, quum magnum sibi exercitum adesse sentiret. Missis tamen ad Iustinianum legatis congratulatus est, simul partem spoliolum per iocum petens, quod hanc non fuisset adsecutus, nisi fœdera cum Persis prius iniuisset. Iustinianus verò Cosroeo donis pluribus munerato legatos paulo post remisit. Interea apud ciuitatem Daras contigit huiuscemodi. Ioannes quidam in perditum numero hic erat. Is cum paucis admodum militibus de tyrannide conspirans ciuitatem occupauit, atque in palatio velut in arce residens quotidie tyrannidem exercebat: quod nisi pax cum Persis pauloante subsecuta fuisset, in magna Romæois ibidem mala contecisset. Quarta verò tyrannidis die milites reliqui, adhortantibus Manante ciuitatis præfule, ac Anastasio ciue illic nobili, circa meridiem in palatium ascenderunt, quilibet sub veste gladium paruum ferens, ac prius in vestibuli porta paucos offēdentes milites interficiunt, deinde ad interiora penetrantes tyrannum superauerunt. Quidam verò aiunt non milites primum hoc prohibuisse, sed ipsis in vestibulo rē moratibus, simulque periculum formidantibus, quendam inter ipsos constitutum exiliisse cum ense, ac Ioannem obuium ex improviso percussisse, ac vulnere minimè letifero accepto, tumultu exorto fugientem in milites incidisse, ita demum ab eis captum. Palatium euestigio cremauerunt. ne qua in futurum spes similia

Præclarus belli dux perpetuam reipub. curā gerit.

Cosrois iocosa, sed superba, petitio.

Ioanes quidam alius perduellus, statim occiditur.

Perduellum alij ad rempū, alij momento intereunt. Iudiciorum Diuina est ratio.